

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Janica Anderzén

MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSISSA 2010

Janica Anderzén

MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSISSA 2010

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2011:14

ISBN 978-952-13-4785-6 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (verkkojulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLTÖ

1. Aluksi	6
1.1 Selvityksen tausta ja tavoitteet	6
1.2 Vapaa sivistystyö ja eri oppilaitosmuodot	6
1.3 Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa	8
2. Selvityksen kulku ja tuloksia tiivistetysti	10
2.1 Selvityksen toteutus ja rakenne	10
2.2 Maahanmuuttajakoulutus kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa	11
2.3 Maahanmuuttajaopiskelijat kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa	15
2.3.1 Maahanmuuttajaopiskelijat koulutusmuodon mukaan	15
2.3.2 Maahanmuuttajien osuus oppilaitosten kokonaisopiskelijamäärästä	16
2.3.3 Maahanmuuttajaopiskelijat äidinkielen mukaan	18
2.3.4 Maahanmuuttajien osallistuminen oppilaitosten muuhun kuin maahanmuuttajille suunnattuun opetukseen	18
3. Maahanmuuttajille suunnattu omaehtoinen koulutus	20
3.1 Yleisiä havaintoja koulutuksen tarjonnasta	20
3.2 Omaehtoinen koulutus eri oppilaitosmuotojen mukaan	21
3.3 Koulutuksen sisällöistä	22
3.3.1 Kansalaisopistot	23
3.3.2 Kansanopistot	25
3.3.3 Kesäyliopistot ja opintokeskukset	26
4. Muut koulutus-/rahoitusmuodot	28
4.1 Työvoimapolitiittinen koulutus	29
4.1.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja	28
4.1.2 Koulutuksen sisällöistä	29
4.2 Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus	30
4.2.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja	30
4.2.2 Koulutuksen sisällöistä	31
4.3 Tilaus- tai henkilöstökoulutus	32
4.3.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja	32
4.3.2 Koulutuksen sisällöistä	33
4.4 Projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus	33
4.4.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja	33
4.4.2 Koulutuksen sisällöistä	35

4.5	Muu maahanmuuttajille suunnattu koulutus	37
4.5.1	Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitos- muotoihin liittyviä havaintoja	37
4.5.2	Koulutuksen sisällöistä	38
4.6	Opintoaseteliavustus	38
5.	Kotimaisten kielten opetus (S2/R2) ja yleisten kielitutkintojen testit	41
5.1	Kotimaisten kielten opetus	41
5.2	Yleiset kielitutkinnot ja niihin valmentava S2/R2-koulutus	43
5.2.1	Yleisiin kielitutkintoihin valmentava S2/R2-koulutus	43
5.2.2	Yleisten kielitutkintojen (S2/R2) testit	44
6.	Yhteistyö, maahanmuuttajakoulutuksen valmiudet ja tulevaisuus	45
6.1	Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	45
6.2	Maahanmuuttajakoulutuksen valmiudet	48
6.2.1	Käytössä oleva aineisto	48
6.2.2	Täydennyskoulutukseen osallistuminen ja sen tarve	51
6.3	Maahanmuuttajakoulutuksen tulevaisuus oppilaitoksissa	55
6.4	Terveisiä, kommentteja	59
	Lähteet	66
	Liite 1: Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010 -kyselylomake	68
	Liite 2: Kyselyn vastaanottaneet vapaan sivistystyön oppilaitokset	78
	Liite 3: Kyselyyn vastanneet vapaan sivistystyön oppilaitokset* ja näiden toiminta-alueet	81

Esipuhe

Maahanmuuttajien osallistuminen vapaaseen sivistystyöhön on lisääntynyt viime vuosina. Maahanmuuttajien koulutusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ei ole kuitenkaan aiemmin selvitetty. Selvitys on ajankohtainen myös siitä syystä, että uuteen lakiin vapaasta sivistystyöstä (1765/2009) on kirjattu uutena vapaan sivistystyön tavoitteena edistää myös monikulttuurisuuden toteutumista.

Selvityksen toteutti Kansalaisopistojen liitto KoL – Medborgarinstitutens förbund MiF Opetushallituksen toimeksiannosta. Selvityksen tarkoituksena oli saada kokonaiskuva siitä, millaista maahanmuuttajille suunnattua koulutustarjontaa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on. Kysely koski vuotta 2010.

Selvitys osoittaa, että maahanmuuttajien koulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on merkittävää. Osa maahanmuuttajista opiskelee vapaan sivistystyön piirissä omaehtoisesti, osa taas osallistuu työvoimapolitiiseen, kunnan rahoittamaan tai muuhun tilaus- tai hankerahoituskoulutukseen.

Opetushallitus toivoo, että selvityksestä on hyötyä sekä vapaan sivistystyön toimijoille että maahanmuuttajien kotoutumisesta vastaaville tahoille.

Jorma Kauppinen
johtaja

1. Aluksi

1.1 Selvityksen tausta ja tavoitteet

Maahanmuuttajien määrä kasvaa Suomessa tasaisesti, ja viranomaiset sekä muut toimijat pyrkivät etsimään ratkaisuja muuttajien tarpeisiin, kuten koulutukseen. Aikuisten maahanmuuttajien koulutuksen suhteen vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on keskeinen asema, joka vahvistui vapaan sivistystyön suuntaviivaohjauksen kaudella. Rooli vahvistunee uuden kotoutumislain myötä, joka astui voimaan syyskuussa 2011. Tämän lisäksi *Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012* painottaa aikuiskoulutuksessa aliedustettujen kansalaisryhmien, kuten maahanmuuttajien, osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen.

Kansalaisopistojen liitto KoL - Medborgarinstitutens förbund MiF ry toteutti Opetushallituksen toimeksiannosta selvitystyön, jossa kartoitettiin maahanmuuttajille suunnattua koulutustarjontaa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa sekä maahanmuuttajien osallistumista kursseille. Selvityksen tarkoituksena oli saada kokonaiskuva koulutustarjonnan määrästä, laajuudesta sekä rahoituksesta vuoden 2010 osalta. Selvityksen tarve perustui siihen, ettei vastaavaa ajantasaista ja vertailukelpoista tietoa ole ollut aiemmin saatavilla.

Selvitys toteutettiin tammikuussa 2011 verkkopohjaisena kyselynä. Kysely lähetettiin sähköpostitse niihin vapaan sivistystyön oppilaitoksiin, jotka selvityksen toteuttamisen aikaan saivat valtionosuusrahoitusta. Vastaanottajina oli 199 kansalaisopistoa, 85 kansanopistoa, 21 kesäyliopistoa, 11 opintokeskusta sekä 11 liikunnan koulutuskeskusta. Näistä yhteensä 140 oppilaitosta (43 %) vastasi kyselyyn. Saatujen vastausten pohjalta on laadittu tämä raportti, jossa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia maahanmuuttajakoulutuksessa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja näiden välillä.

1.2 Vapaa sivistystyö ja eri oppilaitosmuodot

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Vapaa sivistystyö ei ole tutkitutavoitteista, eikä sen sisältöjä säädellä lainsäädännössä. Sen sijaan koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä päättävät oppilaitosten ja organisaatioiden ylläpitäjät, joita ovat kunnat, kuntayhtymät, yhdistykset, säätiöt tai osakeyhtiöt. Taustayhteisöt voivat edustaa erilaisia maailmankatsomuksellisia tai uskonnollisia näkemyksiä tai toimia paikallisten ja alueellisten sivistystarpeiden pohjalta.

Vapaan sivistystyön opinnot ovat yleissivistäviä, harrastustavoitteisia ja yhteiskunnallisia opintoja. Opiskelu vaihtelee iltaopiskelusta kokopäiväisiin lyhytkursseihin

tai intensiivikursseihin; kansanopistojen tarjonnassa painottuvat pitkäkestoiset, pääosin lukuvuoden pituiset vapaatavoitteiset opinnot. Vapaan sivistystyön opintoihin osallistuu vuosittain lähes miljoona henkilöä.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat:

- ▶ *Kansalaisopistot*, joista valtaosa on kunnan omistamia aikuisoppilaitoksia, loput yksityisiä. Opetusta järjestetään jokaisessa kunnassa, ja usein toimintaa on hajautettu eri puolille kuntaa. Opetuksen painopiste on erilaisissa taideaineissa, kädentaidoissa sekä kielissä, ja sitä järjestetään iltaisin, viikonloppuisin, intensiivikursseina, monimuoto-opetuksena sekä verkkokursseina. Yleisin toimintamuoto on 1–2 kertaa viikossa kokoontuva ryhmä. Opistot järjestävät myös avointa yliopisto-opetusta.
- ▶ *Kansanopistot*, jotka ovat valtakunnallisia sisäoppilaitoksia. Kansanopistoista suurin osa on erilaisten yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä. Kansanopistojen pääasiallisena toimintamuotona on pitkäkestoinen koulutus, eli linjat kestävät useimmiten lukuvuoden. Lisäksi ne järjestävät eripituisia kursseja kesällä ja viikonvaihteissa. Kansanopistoissa annetaan omaehtoista, yleisivistävää ja tiettyihin ammatteihin perehdyttävää opetusta. Useissa opistoissa on myös perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. Lisäksi opistot järjestävät avointa yliopisto-opetusta.
- ▶ *Kesäyliopistot*, joita ylläpitävät alueelliset yhdistykset ja eräät maakuntaliitot. Ne ovat alueellisia koulutusorganisaatioita, jotka järjestävät muun muassa avointa yliopisto-opetusta, ammatillista täydennyskoulutusta, kielikoulutusta, työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta sekä lyhytkestoista vapaatavoitteista koulutusta. Lisäksi ne järjestävät korkeakoulutasoisia taide- ja kulttuurialojen kursseja, seminaareja ja tapahtumia, Studia Generalia -luentoja sekä ikääntyvien yliopistotoimintaa. Ammatillissivistävä koulutus toteutetaan joko omaehtoisena koulutuksena tai työnantajien tilaamana henkilöstökoulutuksena. Kesäyliopistot järjestävät myös oppisopimuskoulutusta. Kesäyliopistot toimivat hajautetusti muiden oppilaitosten tiloissa ympäri vuoden.
- ▶ *Opintokeskukset*, jotka ovat sivistysjärjestöjen ylläpitämiä, yksityisiä aikuisoppilaitoksia. Niiden taustajärjestöistä puolet edustaa puolueita ja ammattiyhdistysliikettä, loput ovat sitoutumattomia kansalaisjärjestöjä. Koulutustarjonta muotoutuu taustajärjestöjen aatteiden mukaisesti. Toimintamuotoja ovat opintokerhot, pienryhmäopiskelu, tutkivat opintokerhot ja Internet-kerhot. Opintokeskusten kurssit eivät johda tutkintoon, vaan ihmiset opiskelevat niillä kehittääkseen omaa tai järjestönsä osaamista. Opintokeskukset toimivat hajautetusti usein aluekeskustensa avustamina. Opintokeskuksilla on myös harrastuksiin liittyvää toimintaa, ja sivistysjärjestöt organisoivat erilaista kulttuuritoimintaa.

- *Liikunnan koulutuskeskukset* (urheiluopistot), jotka järjestävät vapaatavoitteista koulutusta nuorille ja aikuisille sekä ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Ne toimivat myös urheilijoiden valmennuskeskuksina.

1.3 Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa

Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä, ja heidän koulutustarpeensa ja -tavoitteensa vaihtelevat. Yhä useammat aikuiset maahanmuuttajat hakeutuvat opiskelijoiksi vapaan sivistystyön oppilaitoksiin. Vapaan sivistystyön oppilaitosten rooli korostuu erityisesti kunnissa, joissa ei ole tarjolla työvoimapoliittista koulutusta tai joissa työhallinto ei pysty vastaamaan kysyntään.

Syyt opintojen suorittamiseen vaihtelevat muuttajien taustojen ja elämäntilanteiden mukaan. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskelee paljon maahanmuuttajia, jotka eivät ole työnhakijoina työvoimatoimistoissa. Toisaalta omaehtoisen ja rinnasteisen koulutuksen lisääntyminen on tuonut aikuiskoulutuksen piiriin yhä enemmän myös työhallinnon asiakkaita.

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012 painottaa aikuiskoulutuksessa aliedustettujen kansalaisryhmien, kuten maahanmuuttajien, osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen. Koulutusta järjestävillä oppilaitoksilla on käytössään eri koulutus- ja rahoitusmuotoja, joiden keinoin he voivat vastata aikuisten maahanmuuttajien koulutustarpeisiin:

- *Kotoutumiskoulutus* on kotoutumislain piiriin kuuluville aikuisille maahanmuuttajille suunnattua koulutusta, jonka tavoitteena on maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Työikäisten maahanmuuttajien kotoutumisesta kantaa päävastuun työhallinto; työvoiman ulkopuolella olevien kotoutumista tuetaan ensisijaisesti kunnan toimenpitein. Kotoutumiskoulutukseen kuuluu suomen tai ruotsin kielen opetusta, yhteiskuntatietoja, arkielämän taitoja, kulttuurintuntemusta sekä ammatinvalintaan ja työelämään liittyvää ohjausta. Vuonna 2011 voimaan astuvan uuden kotoutumislain myötä kotoutumispalveluihin oikeutettujen maahanmuuttajien määrä kasvaa. Lisäksi vastuuta jaetaan laajemmin eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kesken.
- *Työvoimapoliittisella koulutuksella* tarkoitetaan työhallinnon tilaamaa ja rahoittamaa opetusta, joka on suunnattu työvoimatoimistossa työnhakijoina oleville henkilöille. Maahanmuuttajien kohdalla tämä linkittyy läheisesti kotoutumiskoulutukseen. Maahanmuuttajille voidaan maksaa työvoimakoulutukseen liittyvää tukea myös silloin, jos hän osallistuu muuhun kuin työvoimapoliittiseen koulutukseen (= omaehtoisen opiskelun tukeminen).

- ▶ *Omaehtoisella koulutuksella* tarkoitetaan muuta maahanmuuttajille suunnattua koulutusta kuin työvoimapolitiittista koulutusta. Omaehtoinen koulutus on opetusviranomaisten rahoittamaa, ja sitä järjestetään valtiosuusjärjestelmän mukaan. Omaehtoinen koulutus voi joissain tapauksissa toimia työvoimapolitiittiselle koulutukselle rinnasteisena. Tällöin edellytyksenä on, että koulutus edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja pääsyä työmarkkinoille.
- ▶ *Tilaus- tai henkilöstökoulutus* on yksi rahoitusmuoto, jonka turvin vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat järjestää maahanmuuttajakoulutusta. Tilaa-jana voi toimia esimerkiksi kunta tai yksityinen yritys.
- ▶ Maahanmuuttajakoulutuksen järjestämiseen voi myös hakea projekti- ja hankerahoitusta muun muassa Euroopan sosiaalirahastosta (ESR), opetusviranomaisilta tai muista rahoituslähteistä. Tämä rahoitusmuoto mahdollistaa monentyyppisten opetusmuotojen toteuttamisen.
- ▶ *Opintoseteli* on opintotuen muoto, jonka tavoitteena on helpottaa tiettyjen kohderyhmien, kuten maahanmuuttajien, osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen. Opintosetelin avulla koulutuksen toteuttaja voi pienentää osallistumismaksuja tai olla perimättä niitä kokonaan.

2. Selvityksen kulku ja tuloksia tiivistetysti

2.1 Selvityksen toteutus ja rakenne

Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010 -selvitys toteutettiin verkkopohjaisena kyselynä (ks. liite 1) alkuvuodesta 2011. Kysely laadittiin yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ja siihen pyydettiin suunnitteluvaiheessa kommentteja eri vapaan sivistystyön toimijoilta.

Kyselylomakkeen tekninen toteutus tapahtui Webropol-kyselysovelluksen avulla, ja se lähetettiin tammikuun 2011 alussa sähköpostitse niihin vapaan sivistystyön oppilaitoksiin, jotka kyselyn valmistelun ja lähettämisen aikaan saivat valtion-osuusrahoitusta (ks. 2.2 ja liite 2). Oppilaitoksiin lähetettiin muistutussähköposti tammikuun lopussa, ja vastausaika päättyi helmikuun alussa. Vastauksia täydennettiin tarkentavilla kysymyksillä.

Kyselylomakkeeseen sisältyi niin määrällisiä kuin laadullisia kysymyksiä, jotka esitettiin molemmilla kotimaisilla kielillä. Lomakkeessa kysyttiin aluksi perustieto- ja oppilaitoksesta (opetustuntien määrä, pää- ja tuntitoimisen opettajien lukumäärä, opiskelijamäärä sekä maahanmuuttajien osuus oppilaitoksen opiskelijoista). Tätä seurasivat osiot, joissa selvitettiin oppilaitosten tarjoaman maahanmuuttajaopetuksen laajuutta ja sisältöjä eri koulutus- tai rahoitusmuodon mukaan (vrt. 1.3.). Nämä jaoteltiin kyselyssä seuraavasti:

- ▶ omaehtoinen koulutus
- ▶ muulla rahoituksella toteutettu koulutus ja opintoseteliavustus
 - työvoimapoliittinen koulutus
 - kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus
 - tilaus- tai henkilöstökoulutus
 - projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus
 - muu maahanmuuttajille suunnattu opetus
 - opintoseteliavustus

Kyselylomakkeen kieliosiossa oppilaitoksia pyydettiin kertomaan tarkemmin tarjotusta suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksesta (jäljempänä S2/R2-opetus) sekä mahdollisista yleisen kielitutkinnon testeistä ja niihin valmentavasta S2/R2-opetuksesta. Maahanmuuttajat-osiossa puolestaan tiedusteltiin koulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajien kieliryhmiä sekä näiden osallistumista oppilaitosten muuhun opetustarjontaan. Oppilaitoksia pyydettiin lisäksi kertomaan, millä kielillä he tiedottavat opetuksesta.

Kyselyn viimeisessä osiossa oppilaitoksilta kysyttiin mahdollisista paikallisista ja/tai alueellisista yhteistyötahoista. Lisäksi heiltä tiedusteltiin nykyisen maahanmuuttajakoulutuksen valmiuksista (materiaali, opettajien täydennyskoulutus) sekä

tulevaisuuden tarpeista. Vastaajille annettiin myös mahdollisuus esittää maahanmuuttajakoulutukseen liittyviä ehdotuksia, toiveita tai muita terveisiä.

Alalukuihin 2.2 ja 2.3 on koostettu tiivistetysti kyselystä saatua tietoa vapaan sivistystyön oppilaitosten maahanmuuttajaopetuksesta ja -opiskelijoista. Muutoin raportti noudattelee pääosin kyselylomakkeen järjestystä. Vastausten esittelyssä vertaillaan eri oppilaitosmuotoja sekä otetaan huomioon eroja ja/tai yhtäläisyyksiä muun muassa oppilaitosten koon ja alueellisen sijainnin mukaan. Myös oppilaitosmuotojen sisäisiä eroavaisuuksia ja/tai yhtäläisyyksiä nostetaan esiin siltä osin kuin se on oleellista. Raportissa ääni annetaan oppilaitoksille, joten lukuihin sisältyy paljon suoria lainauksia saaduista vastauksista.

Raportin laatimisen aikana kävi ilmi, että osa käytetyistä käsitteistä (ks. yllä) ei ollut täysin selviä osalle kyselyyn vastanneista oppilaitoksista. ”Virheellisten” vastausten määrää pyrittiin vähentämään esittämällä sähköpostitse tarkentavia kysymyksiä joillekin oppilaitoksille. Tästä huolimatta vastauksiin on saattanut jäädä joitakin päällekkäisyyksiä.

Toinen tulosten yleistettävyyteen liittyvä seikka koskee oppilaitosten vastausaktiivisuutta (ks. 2.2.). Kesäyliopistojen, opintokeskusten ja liikunnan koulutuskeskusten kohdalla vastausprosentti jäi melko matalaksi, mikä näiden osalta heikentää vastausten yleistettävyyttä. Kuten raportissa korostetaan useaan otteeseen, saatuja tuloksia on syytä tarkastella suuntaa-antavina eikä tilastollisesti tarkkoina erityisesti edellä mainittujen oppilaitosmuotojen kohdalla.

2.2 Maahanmuuttajakoulutus kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa

Kysely lähetettiin 199 kansalaisopistolle, 85 kansanopistolle, 21 kesäyliopistolle, 11 opintokeskukselle sekä 11 liikunnan koulutuskeskukselle, jotka kyselyn valmistelun ja lähettämisen aikaan saivat valtionosuusrahoitusta (<http://www02.oph.fi/asiakkaat/rahoitus/yh11.html#lu>). Kyselyyn vastasi 96 kansalaisopistoa (48 %), 34 kansanopistoa (40 %), 5 kesäyliopistoa (24 %), 3 opintokeskusta (27 %) sekä 2 liikunnan koulutuskeskusta (18 %). **Vastanneita oppilaitoksia oli yhteensä 140 ja kokonaisvastausprosentti oli 43.** Luettelot kyselyn vastaanotaneista ja siihen vastanneista oppilaitoksista löytyvät liitteistä 2 ja 3.

Kyselyyn vastanneiden vapaan sivistystyön oppilaitosten joukkoon mahtuu monenlaisia oppilaitoksia eri puolilta maata. Maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa on myös paljon hajontaa: joissakin oppilaitoksissa se on vakiintunut osaksi opetustarjontaa, toisissa se on vähäistä tai vasta alkutekijöissään.

Kesäyliopistojen ja opintokeskusten osalta kaikki kyselyyn vastanneet oppilaitokset tarjosivat jonkin tyyppistä maahanmuuttajaopetusta. Kansalaisopistojen vastaava luku oli 78 (81 %) ja kansanopistojen 25 (74 %). Kyselyyn osallistuneista

liikunnan koulutuskeskuksista kummassakaan ei ollut tarjolla maahanmuuttajille suunnattua opetusta.

Taulukko 1 osoittaa maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen tunti- ja kurssimäärän sekä koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden lukumäärän. Tiedot on lajiteltu koulutusmuodon (vrt. 1.3) ja oppilaitosmuodon mukaan. **Taulukossa on huomioitu kunkin koulutusmuodon kohdalla ainoastaan niiden oppilaitosten vastaukset, joilla on maahanmuuttajille suunnattua opetusta ja jotka ovat ilmoittaneet koulutuksen tuntimäärän ja/tai osallistujamäärän.** Eri koulutus- ja rahoitusmuotoja sekä maahanmuuttajille suunnattua kielikoulutusta käsitellään tarkemmin raportin luvuissa 3, 4 ja 5.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama maahanmuuttajakoulutus vuonna 2010 ja siihen osallistuneet opiskelijat koulutusmuodon mukaan tarkasteltuna.

	opetustunnit	N	opiskelijat	N
Omaehtoinen koulutus				
kansalaisopistot	32 924	68	9 832	69
kansanopistot	30 508	14	1 166	20
kesäyliopistot	1 123	4	561	4
opintokeskukset	1 437	3	560	3
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	65 992	89	12 119	96
Työvoimapolitiittinen koulutus				
kansalaisopistot	43 903	13	2 406	13
kansanopistot	4 592	4	72	4
kesäyliopistot	1 197	1	8	1
opintokeskukset	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	49 692	18	2 486	19
Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus				
kansalaisopistot	5 491	6	834	6
kansanopistot	200	1	14	1
kesäyliopistot	-		-	
opintokeskukset	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	5 691	7	848	7
Tilaus- tai henkilöstökoulutus				
kansalaisopistot	530	9	229	10
kansanopistot	900	1	50	1

kesäyliopistot	-		-	
opintokeskukset	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	1 430	10	279	11
Projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus				
kansalaisopistot	2 599	15	591	16
kansanopistot	960	2	57	2
kesäyliopistot	277	2	241	2
opintokeskukset	100	2	104	2
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	3 936	21	993	22
Muu maahanmuuttajille suunnattu koulutus				
kansalaisopistot	4	1	103	2
kansanopistot	2 160	3	91	7
kesäyliopistot	-		-	
opintokeskukset	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-		-	
yhteensä	2 164	4	194	9
Kaikki yhteensä	128 905		16 919	

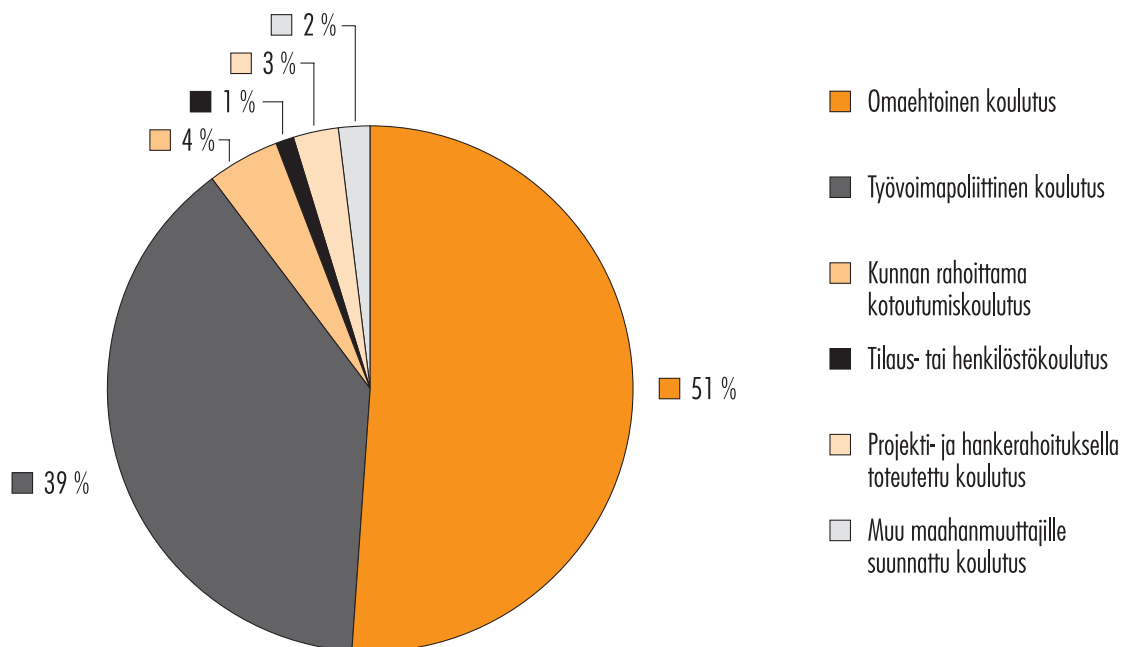
Taulukko 2. Maahanmuuttajakoulutuksen yhteistuntimäärät ja siihen osallistuneiden opiskelijoiden yhteislukumäärä tiedot ilmoittaneissa oppilaitoksissa, tiedot oppilaitosmuodon mukaan

	opetustunnit	opiskelijat
kansalaisopistot	85 451	13 995
kansanopistot	39 320	1 450
kesäyliopistot	2 597	810
opintokeskukset	1 537	664
liikunnan koulutuskeskukset	-	-
yhteensä	128 905	16 919

Kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa annettiin maahanmuuttajille suunnattua koulutusta yhteensä **128 905** opetustuntia vuonna 2010. Koulutukseen osallistui yhteensä **16 919** opiskelijaa. **Luvut ovat kuitenkin suuntaa-antavia**, sillä osa vastanneista esitti arvion opetustuntien ja opiskelijoiden määristä. Lisäksi jotkin oppilaitokset kertoivat vain opetustuntien tai oppilaiden määrän.

Omaehtoinen koulutus oli keskeisin maahanmuuttajille suunnattu koulutusmuoto vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuonna 2010 sekä opetuksen tuntimäärän että opiskelijoiden lukumäärän mukaan tarkasteltuna. Omaehtoisen koulutuksen opetustuntien osuus oli **noin puolet** kaikesta maahanmuuttajakoulutuksesta. Osallistujien osuus oli puolestaan **noin 71 prosenttia** kaikista yllä mainittuihin koulutusmuotoihin osallistuneista maahanmuuttajaopiskelijoista (ks. kaavio 2). Liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta kaikki oppilaitostyypit järjestivät omaehtoista koulutusta. Koulutusmuodon osuus oli suuri erityisesti kansanopistojen kohdalla: opetustuntimäärien puolesta se vastasi noin 78 prosenttia näiden tarjoamasta maahanmuuttajakoulutuksesta. Maahanmuuttajakoulutukseen osallistuneista oppilaista 80 prosenttia osallistui omaehtoiseen koulutukseen.

Kaavio 1. Maahanmuuttajakoulutuksen jakautuminen eri koulutus-/rahoitusmuotoihin kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuonna 2010

Työvoimapolitiittisen koulutuksen osuus kaikesta maahanmuuttajakoulutuksesta oli **noin 39 prosenttia** ja siihen osallistuneiden osuus **noin 15 prosenttia**. Kansalaisopistojen kohdalla työvoimapolitiittinen koulutus oli absoluuttisesti ja suhteellisesti keskeisin koulutusmuoto. Se muodosti opetustuntien mukaan tarkasteltuna noin 50 prosenttia näiden tarjoamasta maahanmuuttajakoulutuksesta. Myös kyselyyn vastanneiden kesäyliopistojen kohdalla tämä oli keskeisin koulutusmuoto (noin 48 prosenttia kaikesta maahanmuuttajakoulutuksesta). Opintokeskukset ja liikunnan koulutuskeskukset eivät järjestäneet lainkaan työvoimapolitiittista koulutusta.

Kunnan rahoittamaa kotoutumiskoulutusta tarjottiin kuudessa kansalaisopistoissa ja yhdessä kansanopistossa. Koulutuksen tuntimäärä kaikesta oppilaitosten tar-

joamasta maahanmuuttajakoulutuksesta oli **noin 4 prosenttia** ja opiskelijoiden osuus **noin 5 prosenttia**. Samoin tilaus- tai henkilöstökoulutusta järjestettiin melko vähän (**noin 1 prosentti** kaikesta maahanmuuttajakoulutuksesta), ja sitä oli tarjolla ainoastaan muutamissa kyselyyn vastanneissa kansalais- ja kansanopistoissa.

Liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta kaikki oppilaitokset järjestivät maahanmuuttajakoulutusta projekti- ja/tai hankerahoituksen avulla. Tämän rahoitusmuodon turvin järjestetty koulutustarjonta muodosti **noin 3 prosenttia** kaikesta maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta; koulutukseen osallistuneiden osuus oli **noin 6 prosenttia** kaikista mainittuihin koulutusmuotoihin osallistuneista opiskelijoista.

Muuta maahanmuuttajille suunnattua koulutusta järjestivät kansalais- ja kansanopistot. Tämän tyyppisen koulutuksen osuus oli **noin 2 prosenttia** maahanmuuttajakoulutuksesta. Osallistujien kohdalla prosenttilukema oli noin **1**.

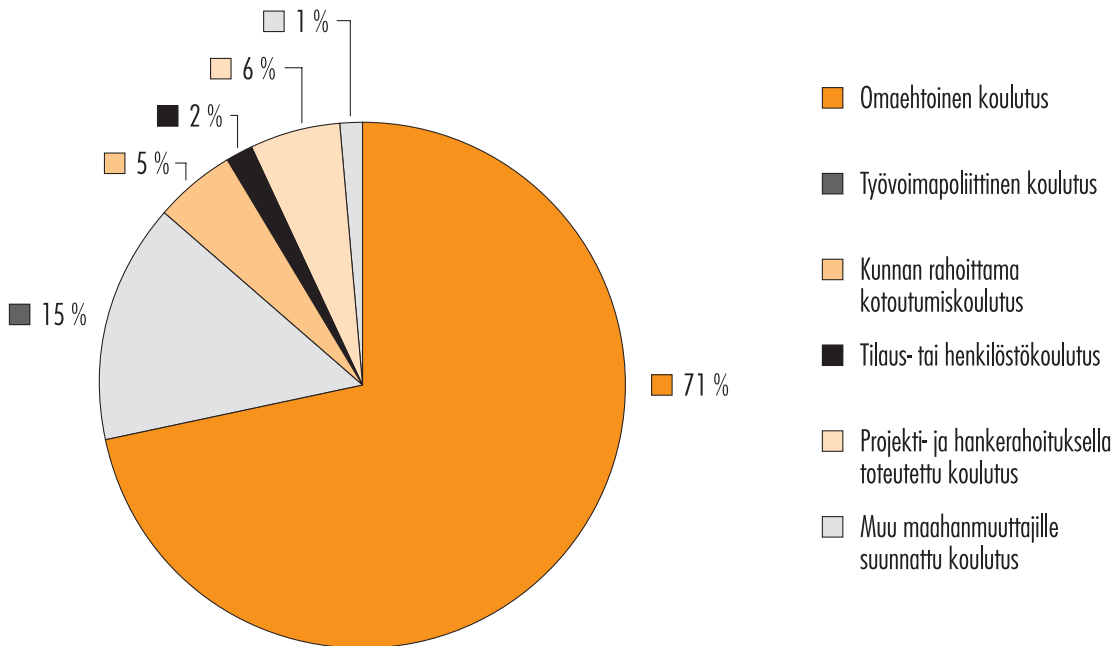
2.3 Maahanmuuttajaopiskelijat kyselyyn vastanneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa

2.3.1 Maahanmuuttajaopiskelijat koulutusmuodon mukaan

Kyselystä saatujen tietojen mukaan maahanmuuttajille suunnattuun omaehtoiseen koulutukseen suurin osa maahanmuuttajaopiskelijoista osallistui (ks. kaavio 2). Lukema oli noin 72 prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneiden oppilaitosten maahanmuuttajakoulutukseen osallistuneista opiskelijoista. Seuraavaksi eniten maahanmuuttajia osallistui työvoimapolitiittiseen koulutukseen (noin 15 prosenttia). Muiden koulutus-/rahoitusmuotojen osalta lukema vaihteli 1–6 prosentin välillä. On kuitenkin syytä painottaa, että nämä lukemat ovat **suuntaa-antavia**, sillä osa oppilaitoksista esitti arvioin osallistujamääristä, osa ei ilmoittanut lainkaan lukemia.

Omaehtoiseen koulutukseen osallistuneiden suhteellinen osuus muihin koulutus-/rahoitusmuotoihin verrattuna oli suuri erityisesti kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja opintokeskuksissa. Työvoimapolitiittiseen koulutukseen osallistuneet maahanmuuttajaopiskelijat olivat pääsääntöisesti kansalaisopistojen asiakkaita. (Ks. taulukko 1.)

Kaavio 2. Maahanmuuttajaopiskelijoiden opiskelu eri koulutusmuodoissa kyselyyn osallistuneissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuonna 2010

2.3.2 Maahanmuuttajien osuus oppilaitosten kokonaisopiskelijamäärästä

Kyselyssä pyydettiin oppilaitoksia arvioimaan maahanmuuttajaopiskelijoiden osuutta näiden koko opiskelijamäärästä. 37 prosenttia kaikista kysymykseen vastanneista oppilaitoksista arvioi, että heidän opiskelijoistaan 1–3 prosenttia oli maahanmuuttajia vuonna 2010 (ks. kaavio 3). 26 prosenttia vastanneista puolestaan ilmoitti, että heidän opiskelijoistaan alle 1 prosentti oli maahanmuuttajia. Ääripäistä löytyvät lukemat, joiden mukaan kuudessa prosentissa oppilaitoksista ei ollut lainkaan maahanmuuttajaopiskelijoita ja 11 prosentissa oppilaitoksista heitä oli yli kymmenesosa kaikista opiskelijoista.

Kansanopistoissa oli eniten hajontaa maahanmuuttajaopiskelijoiden osuuden suhteen (ks. taulukko 2). Kysymykseen vastanneista kansanopistoista 16 prosentissa (N=5) ei ollut lainkaan maahanmuuttajaopiskelijoita vuonna 2010, kun taas 39 prosentissa (N=12) heitä oli yli 10 prosenttia. Viimeksi mainittujen joukkoon mahtuivat muun muassa Savonlinnan kristillinen opisto (pitkillä linjoilla 60–70 prosenttia maahanmuuttajaopiskelijoita), Lärkkulla Folkakademi, språk- och musikutbildning (60 %), Evangeliska folkhögskolan i södra Finland (42 %), Pohjola-opisto (40 %) ja Jamilahden kansanopisto (39 %).

Porvoon kansalaisopisto ja Posion kansalaisopisto suhteuttivat maahanmuuttajaopiskelijoiden määrän toiminta-alueensa maahanmuuttajien määrään. Porvoon kansalaisopistosta kerrottiin, että heidän opiskelijoistaan noin 5 prosenttia on maahanmuuttajia, kun Porvoon väkiluvusta heitä on kaikkiaan 3 prosenttia. Po-

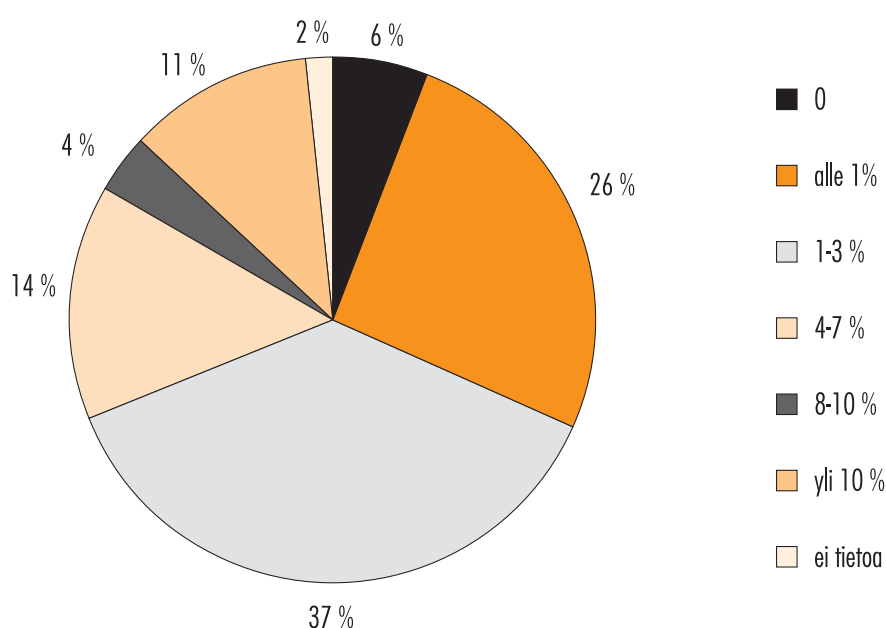
siossa puolestaan asuu tällä hetkellä noin 10 maahanmuuttajaa, joista 2–3 on opiston asiakkaita.

On syytä korostaa, että maahanmuuttajaopiskelijoiden osuuteen liittyvät prosenttiluvut ovat viitteellisiä, sillä ne perustuvat oppilaitosten arvioihin. Lisäksi osa oppilaitoksista esitti lukeman brutto- ja osa netto-oppilasmäärän mukaan. Kaikissa oppilaitoksissa ei myöskään tilastoitu erikseen maahanmuuttajaopiskelijoiden määrää.

Taulukko 3. Maahanmuuttajaopiskelijoiden prosenttiosuus kyselyyn vastanneiden oppilaitosten opiskelijamäärästä oppilaitosmuodon mukaan.

maahanmuuttajaopiskelijoiden osuus	kansalais-opistot (N=89)	kansan-opistot (N=33)	opinto-keskukset (N=3)	liikunnan koulutus-keskukset (N=2)	kesä-yliopistot (N=5)	yhteensä (N)	yhteensä (%)
0	3	5	0	0	0	8	6
alle 1 %	27	2	2	1	2	34	26
1–3 %	41	6	0	1	1	49	37
4–7 %	10	6	1	0	2	19	14
8–10 %	3	2	0	0	0	5	4
yli 10 %	3	12	0	0	0	15	11
ei tietoa	2	0	0	0	0	2	2
yhteensä	89	33	3	2	5	132	100

Kaavio 3. Maahanmuuttajien osuus kyselyyn vastanneiden oppilaitosten opiskelijoista, kaikki oppilaitosmuodot

2.3.3 Maahanmuuttajaopiskelijat äidinkielen mukaan

Kyselyn maahanmuuttajat-osiossa oppilaitoksia pyydettiin kertomaan, mihin kieliryhmiin kuuluvia maahanmuuttajia heidän oppilaitoksessaan opiskeli vuonna 2010.

Kysymykseen vastanneissa kansalaisopistoissa (N=72) viisi useitten mainittua kieltä olivat venäjä (N=67), viro (N=42), thain kieli (N=41), saksa (N=38) ja englanti (N=37). Myös kansanopistoissa (N=23) venäjänkieliset opiskelijat olivat edustetuimpia kieliryhmiä: heitä opiskeli 19 opistossa. Tämän lisäksi useissa kansanopistoissa opiskeli arabiaa (N=16), thain kieltä (N=14), somaliaa (N=13), espanjaa (N=13) ja kurdia (N=13) puhuvia opiskelijoita.

Kesäyliopistoista kysymykseen vastasi neljä opistoa, joista kaikissa opiskeli venäjänkielisiä maahanmuuttajia. Lisäksi kolmessa opistossa oli kiinaa, kahdessa italiaa, kahdessa thain kieltä ja kahdessa saksaa puhuvia opiskelijoita. Opintokeskuksista kaksi vastasi kysymykseen. Molemmissa oli somaliankielisiä opiskelijoita, minkä lisäksi kielistä mainittiin muun muassa venäjä, viro ja persia. Liikunnan koulutuskeskukset eivät vastanneet kysymykseen.

Kyselylomakkeessa oli myös mahdollista listata muita kieliryhmiä, joiden edustajia opiskeli oppilaitoksissa vuonna 2010. Vastauksissa mainittiin useita eurooppalaisia (mm. kreikka, tsekki, kroatian kieli, bulgaria, tanska, ukraina, valkovenäjä, latvia, liettua), afrikkalaisia (mm. joruba, swahili) ja aasialaisia (mm. burma, japani, dari, nepali, sinhali, tamili, pashtu) kieliä sekä Israelin virallinen kieli heprea.

Useat oppilaitokset ottivat eri kieliä puhuvat maahanmuuttajat huomioon näille suunnatussa tiedotuksessa. Monet tiedottavat maahanmuuttajakoulutuksesta suomen ja/tai ruotsin lisäksi englanniksi ja/tai venäjäksi sekä muutamat myös saksaksi tai viroksi. Yksittäiset oppilaitokset tiedottavat myös muilla kielillä. Useat mainitsivat, että ohjausta/tiedotusta on tarjolla eri kielillä henkilökunnan kielitaidon mukaan. Osa kertoi hoitavansa tiedottamisen maahanmuuttajien kanssa työskentelevien viranomaisten kautta. Huomionarvoista on, ettei yksikään oppilaitos ilmoittanut tiedottavansa maahanmuuttajaopetuksestaan esimerkiksi thain kielellä tai somaliaksi.

2.3.4 Maahanmuuttajien osallistuminen oppilaitosten muuhun kuin maahanmuuttajille suunnattuun opetukseen

Lomakkeessa oppilaitoksia pyydettiin kertomaan, osallistuvatko maahanmuuttajat oppilaitosten muuhun kuin maahanmuuttajille suunnattuun opetustarjontaan kuuluville kursseille. Vastaukseksi riitti karkea arvio, jos tarkkaa tietoa ei ollut saatavilla. Kysymykseen vastasi yhteensä 123 oppilaitosta, joista valtaosassa (95 %) maahanmuuttajat osallistuivat muuhun opetustarjontaan vuonna 2010.

Kansalaisopistoista (N=86) kaksi ilmoitti, ettei muuhun opetukseen osallistunut yhtään maahanmuuttajaa. Näistä Iisalmen kansalaisopisto huomautti, että maa-

hanmuuttajien aktivoimiseksi on tehty paljon töitä, mutta toistaiseksi nämä ovat olleet arkoja osallistumaan kursseille. Muissa kansalaisopistoissa osallistuminen vaihteli ”yksittäisistä henkilöistä” ja ”muutamista opiskelijoista” aktiiviseen osallistumiseen. Monissa opistoissa, joissa ei ollut erillistä maahanmuuttajille suunnattua koulutusta, maahanmuuttajat osallistuivat muuhun kurssitarjontaan. Kursseista mainittiin erityisesti liikunta, kielet, musiikki, IT-kurssit ja kädentaidot.

Kansanopistoista (N=26) kolme mainitsi, etteivät maahanmuuttajat osallistuneet muuhun kurssitarjontaan. Näistä yksi ei myöskään tarjonnut erillistä maahanmuuttajille suunnattua opetusta. Kolme opistoa kertoi, että muuhun kurssitarjontaan osallistuneet maahanmuuttajat ottivat pääasiassa osaa lyhytkursseille. Borgå folkakademissa maahanmuuttajat osallistuivat muun muassa World Café – en träffpunkt för alla studeranden toimintaan.

Kesäyliopistoista (N=5) yhdessä maahanmuuttajat eivät osallistuneet oppilaitoksen ’normaaliin’ opetukseen; muissa osallistuminen oli vähäistä. Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopistosta huomautettiin, että ”avoimina yliopisto-opintoina järjestettävät suomen kielen kurssit ovat kesäyliopiston toimialaan kuuluvaa normaalia toimintaa”.

Kysymykseen vastanneista kahdesta opintokeskuksesta toisessa maahanmuuttajat osallistuivat muuhun opetukseen, toisessa ”pääsääntöisesti ei”. Liikunnan koulutuskeskuksista molemmat ilmoittivat, että maahanmuuttajia osallistui kurssitarjontaan. Eerikkälän Urheiluopistossa heitä osallistui erityisesti valmentajakoulutukseen.

3. Maahanmuuttajille suunnattu omaehtoinen koulutus

3.1 Yleisiä havaintoja koulutuksen tarjonnasta

Omaehtoinen koulutus oli suosituin maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen muoto vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuonna 2010: **69 prosenttia** oppilaitoksista (N=97) kertoi tarjoavansa tämän tyyppistä koulutusta. Liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta kaikki oppilaitosmuodot järjestivät omaehtoista koulutusta maahanmuuttajille.

89 oppilaitosta ilmoitti tarjoamiensa **opetustuntien** määrän, joka oli yhteensä **65 992**. Omaehtoisen koulutuksen osuus oli täten noin puolet (50 %) maahanmuuttajakoulutuksen kokonaistuntimäärästä kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa. Absoluuttisesti eniten omaehtoista koulutusta tarjosivat kansalaisopistot (noin 50 % oppilaitosten yhteenlasketusta opetustuntimäärästä), suhteellisesti eniten kansanopistot (noin 2 179 opetustuntia oppilaitosta kohti). (Ks. taulukko 1).

Myös opiskelijamäärän puolesta omaehtoinen koulutus oli keskeisin koulutusmuoto: yhteensä **12 119 opiskelijaa** osallistui tämän tyyppiseen koulutukseen kysymykseen vastanneissa oppilaitoksissa (N=96). Tämä vastasi noin 72 prosenttia maahanmuuttajakoulutuksen kokonaisopiskelijamäärästä. Absoluuttisesti eniten omaehtoiseen koulutukseen osallistuneita opiskelijoita oli kansalaisopistoissa (81 %), suhteellisesti eniten opintokeskuksissa (noin 187 opiskelijaa oppilaitosta kohti).

Omaehtoisen koulutuksen kurssien lukumäärä oli yhteensä **reilut 1 100** kysymykseen vastanneissa oppilaitoksissa (N=93). Kansalaisopistoissa (N=70) kursseja järjestettiin 725, kansanopistoissa (N=16) 300–400, kesäyliopistoissa (N=4) 35 ja opintokeskuksissa (N=3) 37. Osa kansanopistoista ilmoitti kurssien määrän opintoviikkojen, lukuvuoden tai koulutusjakson mukaan, joten tämän oppilaitosmuodon kohdalla kyseessä on arvio.

Taulukko 4. Omaehtoinen koulutus opetustuntien, kurssien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjestäneet oppilaitokset (N)	opetustunnit	N	kurssit	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	70	32 924	68	725	70	9 832	69
kansanopistot	20	30 508	14	300–400	16	1 166	20
kesäyliopistot	4	1 123	4	35	4	561	4
opintokeskukset	3	1 437	3	37	3	560	3
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	-	-	
yhteensä	97	65 992	89	yli 1 100	93	12 119	96

3.2 Omaehtoinen koulutus eri oppilaitosmuotojen mukaan

Kyselyyn vastanneista kansalaisopistoista 73 prosenttia (N=70) järjesti omaehtoisia koulutusta. Opetustuntien yhteenlaskettu määrä oli 32 924 opistoissa (N=68), jotka ilmoittivat tarkat tiedot opetuksesta. Lukema vastasi noin 39 prosenttia kaikesta kansalaisopistojen tarjoamasta maahanmuuttajaopetuksesta. Opiskelijoita oli puolestaan 9 832, mikä vastasi noin 70 prosenttia kansalaisopistojen maahanmuuttajaopetukseen osallistuneista opiskelijoista. (Ks. taulukko 2). Omaehtoinen koulutus oli näin ollen suosituin koulutusmuoto kansalaisopistoissa oppilasmäärän mukaan tarkasteltuna.

Absoluuttisesti eniten omaehtoista koulutusta – sekä opetustuntien että kurssien määrän mukaan – järjestettiin pääkaupunkiseudun ja muiden isojen kaupunkien kansalaisopistoissa. Myös opetukseen osallistuneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä oli suurin näissä oppilaitoksissa, joihin lukeutuivat muun muassa Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto (n. 7 350 opetustuntia/ 120 kurssia/ 1 700 oppilasta), Helsingin aikuisopisto (5 660/ 160 / n. 2 000), Espoon kaupungin työväenopisto (5 491/75/1 502), Ahjolan kansalaisopisto Tampere (1 163/27/396) ja Vasa Arbetarinstitut (Vasa Arbis) (756/ 22/ 463).

On huomionarvoista, että yllä mainituissa oppilaitoksissa maahanmuuttajien osuus kokonaisoppilasmäärästä oli keskimääräistä suurempi. Muun muassa Helsingin aikuisopistossa maahanmuuttajia oli noin 25 prosenttia opiskelijoista, kun taas Vaasassa lukema oli noin 10 prosenttia. Samoin omaehtoisen koulutuksen osuus kyseisten oppilaitosten kokonaistuntimäärästä oli normaalia korkeampi. Muun muassa Helsingin aikuisopistossa se vastasi 17 prosenttia opiston opetustuntimäärästä, Espoon kaupungin työväenopistossa 9 prosenttia ja Helsingin kaupungin suomenkielisessä työväenopistossa 7 prosenttia.

Kyselyyn vastanneista kansanopistoista 59 prosenttia (N=20) järjesti omaehtoista koulutusta. Tämän oppilaitosmuodon kohdalla omaehtoisen koulutuksen osuus kaikesta näiden tarjoamasta maahanmuuttajaopetuksesta oli merkittävä, noin 78 prosenttia. Sitä tarjottiin yhteensä 30 508 opetustuntia ja 300–400 kurssia opistoissa, jotka ilmoittivat tarkat tiedot kyselylomakkeessa. Myös opiskelijoiden määrän suhteen omaehtoinen koulutus oli keskeisin koulutusmuoto. Siihen osallistui 1 166 maahanmuuttajaopiskelijaa, mikä vastasi noin 80 prosenttia kyselyyn vastanneissa kansanopistoissa opiskelleista maahanmuuttajaopiskelijoista.

Yhdeksässä kansanopistossa, jotka vastasivat opetustunteja kartoittavaan kysymykseen, omaehtoista opetusta annettiin yli 1 000 tuntia vuodessa ja neljässä näistä yli 3 000 tuntia vuodessa. Kansanopistojen kohdalla laajaa oppituntimäärää selittää se, että monilla opistoilla on yksi tai useampi maahanmuuttajalinja tai muutoin paljon maahanmuuttajille suunnattua opetusta. Näihin opistoihin lukeutuvat Savonlinnan kristillinen opisto, Etelä-Pohjanmaan opisto, Kymenlaakson opisto, Kanneljärven opisto, Jaakkiman kristillinen opisto, Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylahti, Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Jyväskylän kristillinen opisto, Seurakuntaopisto, Joutsenon opisto, Pohjola-opisto ja Jamilahden kansanopisto.

Neljä kyselyyn vastannutta kesäyliopistoa kertoi järjestävänsä omaehtoista koulutusta, eli se oli suosituin maahanmuuttajakoulutuksen muoto näissä oppilaitoksissa. Opetustunteja tarjottiin yhteensä 1 123 ja kursseja 35, ja opiskelijoita osallistui 561. Kesäyliopistojen välillä oli hajontaa opetustarjonnan suhteen: Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston (453/18/336) ja Tampereen kesäyliopiston (580 opetustuntia/ 13 kurssia / 200 oppilasta) tarjoama koulutus vastasi suurinta osaa kyselyyn osallistuneiden kesäyliopistojen omaehtoisesta maahanmuuttajakoulutuksesta sekä siihen osallistuneista opiskelijoista. Suhteutettuna yllä mainittujen oppilaitosten koko opetustarjontaan omaehtoisen koulutuksen osuus oli 3,9 prosenttia Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopistossa ja Tampereen kesäyliopistossa 2,5 prosenttia kaikesta opetuksesta.

Kyselyyn vastanneista opintokeskuksista kaikki (N=3) järjestivät omaehtoista koulutusta maahanmuuttajille. Opetustunteja oli tarjolla 1 437 ja kursseja 37, ja opiskelijoita osallistui yhteensä 560. Valtaosa omaehtoisesta opetuksesta oli KSL-opintokeskuksen (722/14/176) ja OK-opintokeskuksen (675/20/357) järjestämää. Suhteutettuna näiden kokonaisopetustarjontaan KSL-opintokeskuksen kohdalla opetustuntien määrä vastasi 1,6 prosenttia oppilaitoksen kaikesta opetustarjonnasta, OK-opintokeskuksen osalta 0,8 prosenttia.

3.3 Koulutuksen sisällöistä

Suosituin omaehtoisen koulutuksen muoto vapaan sivistystyön oppilaitoksissa olivat kotimaisten kielten kurssit: valtaosa kaikista vastanneista oppilaitoksista tarjosi suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta. Kotimaisten kielten kurssit olivat

tasoltaan erilaisia, ja niissä hyödynnettiin monenlaisia opetusmenetelmiä. Monissa oppilaitoksissa näihin yhdistyi kulttuuri- ja yhteiskunnallista opetusta. Kielten lisäksi suosittuja kursseja olivat erilaiset liikunta- käsityö-, ruoanlaitto- ja tietotekniset kurssit.

3.3.1 Kansalaisopistot

Omaehtoista koulutusta järjestäneistä kansalaisopistoista lähes kaikki järjestivät suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta. Lähestulkoon kaikilla näistä oli tarjolla kotimaisten kielten alkeiskursseja, mutta useissa kansalaisopistoissa tarjottiin myös erilaisia jatko- ja/tai intensiivikursseja. Monet opistot tarjosivat perinteisten kielioppipainotteisten kurssien lisäksi muun muassa keskustelukursseja. Järvilakeuden kansalaisopistosta kerrottiin, että he hyödynsivät sähköistä opiskelualustaa kielen oppimisen tukena.

Monissa kansalaisopistoissa kotimaisten kielten opiskeluun sisältyi kulttuurista ja yhteiskunnallista opetusta. Tarkoituksena oli perehdyttää maahanmuuttajia suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä antaa ”taitoja arkielämän tilanteiden ja asioiden hallintaan”, kuten Puulan seutuopisto asian ilmaisi. Tämän tyyppiset kurssit sisälsivät muun muassa vierailuja virastoihin tai kirjastoon sekä muiden suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeiden käytännön taitojen opiskelua.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden erilaiset tarpeet huomioitiin kurssitarjonnassa. Muun muassa Järvi-Pohjanmaan kansalaisopistossa tarjottiin kielikursseja maahanmuuttajille näiden henkilökohtaisten taustojen ja lähtökohtien mukaan. Kohderyhminä olivat ”suomen kieltä osaamattomat (ei luku- ja kirjoitustaitoa omalla äidinkielellä), suomen kieltä osaamattomat (luku- ja kirjoitustaidon omalla äidinkielellä hallitsevat) ja suomen kieltä jo jonkin verran osaavat maahanmuuttajat”. Espoon kaupungin työväenopisto puolestaan järjesti hitaasti eteneviä ja kotiäideille suunnattuja suomen kielen kursseja. Seinäjoen kansalaisopisto tarjosi edistyneemmän tason kursseilla hoitoalan suomea, ja Järvilakeuden kansalaisopisto järjesti kurssin *Finnish for foreigners intensive course*, joka oli suunniteltu erityisesti työssäkäyvien maahanmuuttajien tarpeisiin. Kahdessa opistossa suomen kielen opetusta tarjottiin kohdennetusti venäjänkielisille opiskelijoille.

Maahanmuuttajien erilaisten tarpeiden ja lähtökohtien huomioiminen heijastuu hyvin Kauhajoen kansalaisopiston suomen kielen opettajan kommentista:

”Kieli on kommunikoinnin väline. Jokainen saa mahdollisuuden opetella suomen kieltä sen verran, kuin hän tarvitsee. Lähtökohtana ovat opiskelijan tarpeet ja motivaation löytyminen. Kurssin päämääränä on ymmärretyksi tuleminen ja muiden ymmärtäminen. Yhdenkään uuden kielen opettelu ei ole helppoa, eikä suomen kieli ole poikkeus. Tehtävänäni opettajana on helpottaa rohkeita oppilaita suomen kielen opiskelussa. Kieli on hyvin tärkeä jokaiselle etsiessään paikkaansa muiden joukossa. Opettajan paras palkkani on huomata oppilaitteni kielitaidon edistyminen, ja näin heille tarjoutuu uusia mahdollisuuksia elämässään.”

Maahanmuuttajaopiskelijoille tarjottiin myös runsaasti muuta kuin kotimaisten kielten opetusta. Kurssitarjontaan sisältyi muun muassa englannin kielen kursseja sekä tietotekniikka-, liikunta-, musiikki-, ruoka- ja käsityökursseja. Osa kursseista järjestettiin englannin kielellä: esimerkiksi Espoon kansalaisopisto järjesti liiketalouteen sekä suomalaiseen keittiöön liittyviä kursseja englanniksi, ja Tampereen työväenopistossa toimi kaksi englanninkielistä näytelmäryhmää. Suomussalmen kunnan Kianta-Opisto järjesti erityisesti venäläisille maahanmuuttajille suunnattua toimintaa, johon sisältyi suomen ja englannin kielen opetusta sekä ”venäläinen laulupiiri; oman kulttuuriperinteen säilyttämistä venäjänkielisten laulujen ja esitysten kautta venäläisen opettajan johdolla”.

Osa opistoista mainitsi, että maahanmuuttajille suunnatut kurssit ovat avoimia myös kantasuomalaisille. Muun muassa Ruoveden opisto järjesti *Vieraat maut ja kulttuurit* -kurssin, johon kuului ”ruoanvalmistusta yhdessä vastaanottokeskuksen asiakkaiden ja paikallisen väestön kanssa”. Kulttuurien kohtaamista edistivät myös Riihimäen opiston monikulttuurinen kansalaisteatteri sekä Taivalkosken kansalaisopiston *International Day* (”maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten yhteinen päivä, jossa virkistystä, esitelmää, toiminnallisuutta”) ja *Café International* (”keskustelua kahvikupposen äärellä maahanmuuttajia kiinnostavista asioista, alustuksia ja esitelmää kunnan eri hallintokunnista, Kelasta, pankista, työvoimatoimistosta jne.”).

Monissa kansalaisopistossa järjestettiin monenlaista kurssitarjontaa maahanmuuttajille ja erilaisia sisältöjä yhdisteltiin luovasti. Esimerkiksi Auralan kansalaisopistossa yhdistettiin käsityöt suomen kieli ja kulttuuri -opetukseen. Riihimäen opistossa puolestaan järjestettiin *Puhutaan taiteesta selkosuomeksi maahanmuuttajille* -kurssi, jossa syvennys eri taiteenalojen teoksiin ja keskusteltiin niistä.

Kurssitarjonnan monipuolisuudesta kertovat myös seuraavat kurssikuvaukset, joista ensimmäinen on lainaus Kirkkonummen kansalaisopiston ja jälkimmäinen Malax-Korsnäs medborgarinstitutin vastauksesta:

”A) 4 hitaasti etenevää 25 h/ vko / 8vko/kurssi päiväkurssia maahanmuuttajille, yhteistyössä työvoimatoimiston ja kotouttamistyön ja Siuntion vastaanottokeskuksen ja kuntouttavan työtoiminnan kanssa: Kieli- ja kulttuuriopintoja, kädentaitoja, terveyttä ja liikuntaa, viikon toimintajakso kuntouttavan työtoiminnan toimintapisteessä; B) Intensiivinen iltapäiväkurssi nuorille ja muille 4h/vko/8 viikkoa: perinteinen intensiivisesti etenevä koulumainen kurssi; C) Lapsen koulureppu, yhteistyössä koulutoimen ja seurakunnan kanssa: kotona oleville äideille suunnattu kurssi, lastenhoito järjestetty kurssin ajaksi; D) Opiston iltakurssit: perinteiset opiston suomi vieraana kielenä –kurssit.”

”Svenska för invandrare (4 kurser) Vi lär oss ord och uttryck och övar oss att tala svenska så att vi klarar oss i olika vardagssituationer. Vi anpassar takten och innehållet efter deltagarnas förkunskaper och önskemål. Som

kursmaterial används Svenska i Finland och Mitt mål I. Matlagning för invandrare (2 kurser) Vi bekantar oss med finländsk matkultur och lär oss använda bär i matlagning och bakning. Vi lagar busmanskost och maträtter med fisk i olika former. Kulturmöten (1 kurs) Österbottning sedan många generationer tillbaka eller sedan 2010? Vad spelar det för roll när vi alla ska samsas med varandra. Hur ska vi bemöta människor från olika kulturer? Vad skiljer oss åt, vad har vi gemensamt och hur kan vi mötas? Träffpunkt för människor från Finland och andra delar av världen. Föreläsningar och diskussioner om flyktingmottagning, integration, undervisning, språk, religion, kulturell mångfald. Detaljprogram över föreläsare och inbjudna från olika kulturer kan fås på begäran och delas också ut första kvällen.”

3.3.2 Kansanopistot

Kansalaisopistojen tavoin myös useimmat kansanopistot järjestivät suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta, joihin monissa tapauksissa yhdistyi kulttuurista ja yhteiskunnallista opetusta. Opistoissa, joissa oli erillisiä maahanmuuttajalinjoja, opetukseen sisältyi yleissivistäviä opintoja, taide- ja kädentaitoihin liittyvää opetusta sekä joissain tapauksissa myös muita kursseja. Muun muassa Jyväskylän kristillinen opisto luetteli opetuksen sisällöksi seuraavat aineet: suomen kieli, englanti, ruotsi, matematiikka, luonnontieteet, tietotekniikka, historia ja yhteiskuntaoppi, terveystieto, opiskelutaidot, opinto-ohjaus, elämänhallinta, suomalainen koulutusjärjestelmä, kulttuurintuntemus, elinkeinoelämä ja yrittäjyys sekä työelämään tutustuminen.

Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto kuvasi opiston maahanmuuttajille suunnattua Suomi ja työelämä -koulutuslinjaa seuraavasti:

”Kansanopistolinja Suomi ja työelämä on pituudeltaan 40 ov. Oppitunteja on viikossa 25. Opiskelu keskittyy suomen kieleen, suomen kulttuuriin ja yhteiskuntatietoon. Lisäksi on 2 ov atk:ta ja 2 ov liikuntaa sekä terveystietoa. Linjan aikana on myös työssä oppimisjakso. Linja on suunnattu maahanmuuttajille, joilla on suomen kansalaisuus, ikä vähintään 16 vuotta ja jotka ovat oppineet jo jonkin verran suomen kieltä.”

Suomen Raamattuopisto puolestaan kuvaili opistonsa maahanmuuttajille suunnattua Kristittynä Suomessa -opintolinjaa seuraavasti:

”Kristittynä Suomessa -opintolinjan aihealueet ovat suomen kieli, kulttuurit kohtaavat, historia ja yhteiskuntatieto, opinto-ohjaus, työmahdollisuudet, ATK-perustaidot (Word, Internet, sähköposti), kristinusko ja muut uskonnot Suomessa, Ev.lut. kirkko ja sen toimintamuodot, Raamattu ja katekismus sekä työjärjestelyt. Kurssi on saanut virallisen hyväksynnän rinnastettavuudesta kotouttamislain mukaiseen maahanmuuttajan kotoutumiskoulutukseen ja työvoimapoliittiseen työttömän omaehtoiseen työllistymistä edistävään koulutukseen.”

Yllä mainitun opetustarjonnan lisäksi kansanopistot järjestivät monenlaista muuta maahanmuuttajille suunnattua opetusta omaehtoisena koulutuksena, kuten kulttuuriin, kädentaitoihin ja hyvinvointiin liittyviä kursseja. Valamon kansanopistossa järjestettiin muun muassa opetusta aiheista ortodoksisuuden perusteet sekä Suomen ortodoksisen kirkon historia ja nykypäivä. Borgå folkakademissa puolestaan toimi *Meeting Point World Café*.

3.3.3 Kesäyliopistot ja opintokeskukset

Kyselyyn vastanneissa kesäyliopistoissa omaehtoinen koulutus painottui suomen kielen opetukseen. Kursseja järjestettiin eritasoisia ja eri painotuksilla. Muun muassa Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopistolla oli tarjolla niin perus- kuin jatkokursseja. He hyödynsivät myös internetiä opetuksessaan, josta esimerkkinä ovat suomen kielen tukipalvelupiste sekä Facebookissa toimiva suomen kielen ryhmä. Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto kuvasi kurssitarjontansa seuraavasti:

”Lähiopetuksena: - Avoin yliopisto-opetus: suomen kielen alkeiskursseja - Yksilöllinen kieliopetus: suomen kielen alkeita - Suomen kielen peruskurssit 1-4: suomen kielen alkeista pidemmälle edeten - Suomen kielen tukipalvelupiste, alkeis- ja jatkoryhmät: opiskelijan tarpeista lähtevä tukipalvelu Verkkovälitteisenä opetuksena: - Ensi askeleet suomen kielessä: suomen kielen alkeita - Suomen kielen peruskurssit 3 ja 4: pidemmälle ehtineet, oppimateriaali sama kuin lähiopetuksena toteutettavilla vastaavilla kursseilla - Suomen kielen tukipalvelupiste verkossa: opiskelijoiden tarpeista lähtevä tukipalvelu - Avoin suomen kielen ryhmä Facebookissa: jutustellen tapahtuvaa, osallistujien tarpeiden pohjalta lähtevää kielen harjoittelua opettajan ohjauksessa.”

Kyselyyn vastanneilla opintokeskuksilla oli monentyyppistä opetustarjontaa maahanmuuttajille omaehtoisessa koulutuksessa. Kahdessa opintokeskuksessa järjestettiin – muiden oppilaitostyyppien tavoin – suomen kielen opetusta, joka painottui kielen alkeisiin. KSL-opintokeskuksessa opetettiin myös englannin kielen perusteita maahanmuuttajille.

Yllä mainittujen kurssien lisäksi Opintokeskus Kansalaisfoorumi järjesti maahanmuuttajajärjestöille suunnatun tapahtumien järjestämiskoulutuksen sekä kuvataidekoulutusta. KSL-opintokeskuksella oli tarjota kielten lisäksi atk-perusteita ja yksinkertaisten kotisivujen tekoa. OK-opintokeskuksessa puolestaan monet maahanmuuttajille suunnatut kurssit oli kohdennettu eri ryhmille, kuten maahanmuuttajanaisille ja -nuorille. OK-opintokeskus listasi kurssinsa seuraavasti:

”ATK-paja, Kudonta- ja virkkauskurssi maahanmuuttajille, Matonkuteiden leikkuukurssi maahanmuuttajanaisille, Erilainen oppija tietoyhteiskunnan kansalaisena, Digikuvauksen ja kuvankäsittelyn perusteet, Oppimisvaikeuksien lasten vanhemmille suunnattu erilaista oppimista tukeva ryhmä, Tietokone tutuksi, Luki-kurssi maahanmuuttajanaisille, Selkokieliset tekstit, Arkisuomen alkeiskurssi maahanmuuttajille, Käsi-

työkerho senioreille, Suomalaisen jouluruoan kurssi maahanmuuttajille, Arkisuomen alkeiskurssi maahanmuuttajille, Vertaistukiryhmän perustaminen maahanmuuttajille, Luontoretkikurssi maahanmuuttajanuorille, Suomen kielen jatkokurssi, Alkeissuomi jatkokurssi, Vapaaehtoisen ystävätoiminnan peruskurssi, Lisää alkeissuomea, Tulijan tukena.”

4. Muut koulutus-/rahoitusmuodot

4.1 Työvoimapoliittinen koulutus

4.1.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja

Kyselyyn vastanneista oppilaitoksista **13 prosenttia** (N=18) ilmoitti järjestäneensä työvoimapoliittista koulutusta vuonna 2010 (vrt. taulukko 1). Työvoimapoliittinen koulutus oli toisin sanoen kolmanneksi suosituin maahanmuuttajakoulutuksen koulutusmuoto opetusta tarjonneiden oppilaitosten lukumäärän mukaan tarkasteltuna.

Työvoimapoliittista koulutusta järjestivät kansalaisopistot (N=13), kansanopistot (N=4) ja kesäyliopistot (N=1). Opetustunteja tarjottiin yhteensä **49 692 tuntia**, joka vastasi **noin 39 prosenttia** kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa tarjotusta maahanmuuttajakoulutuksesta. Osallistuneita oli puolestaan **2 486** eli **15 prosenttia** kyselyyn vastanneiden oppilaitosten maahanmuuttajaopiskelijamäärästä. Opiskelijatyöpäivien lukumäärä oli yhteensä **126 240** tiedon ilmoittaneissa oppilaitoksissa (N=14). (Ks. taulukko 5.)

Kansalaisopistot tarjosivat absoluuttisesti ja suhteellisesti eniten työvoimapoliittista koulutusta vapaan sivistystyön kentällä vuonna 2010. Näiden järjestämä opetus vastasi opetustuntien puolesta noin 88 prosenttia kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa toteutettavasta työvoimapoliittisesta koulutuksesta. Lisäksi kansalaisopistojen tarjoamaan työvoimapoliittiseen koulutukseen osallistui sekä absoluuttisesti että suhteellisesti eniten opiskelijoita.

Taulukko 5. Työvoimapoliittinen koulutus opetustuntien, opiskelijatyöpäivien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjestäneet oppilaitokset (N)	opetustunnit	N	opiskelija-työpäivät	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	13	43 903	13	123 399	9	2 406	13
kansanopistot	4	4 592	4	1 433	4	72	4
kesäyliopistot	1	1 197	1	1 408	1	8	1
opintokeskukset	-	-		-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-		-	
yhteensä	18	49 692	18	126 240	14	2 486	18

Kaikkiaan 14 prosenttia (N=13) kansalaisopistoista järjesti työvoimapoliittista koulutusta. Se oli opetustuntien mukaan tarkasteltuna kansalaisopistojen keskeisin maahanmuuttajaopetuksen muoto: työvoimapoliittista koulutusta järjestettiin yhteensä 43 903 tuntia kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa (N=13), ja se muodosti noin 51 prosenttia oppilaitosmuodon kaikesta maahanmuuttajaopetuksesta. Opetustuntien keskiarvo oli 3 377 kansalaisopistoa kohden, kun esimerkiksi omaehtoisen koulutuksen kohdalla se oli 484 opetustuntia opistoa kohden. Opiskelijoita tähän koulutusmuotoon osallistui 2 406, mikä vastasi noin 17 prosenttia kansalaisopistojen yhteenlasketusta opiskelijamäärästä.

Eniten työvoimapoliittista koulutusta järjestettiin Helsingin aikuisopistossa (10 615 opetustuntia / 34 281 opiskelijatyöpäivää / 553 opiskelijaa), Vantaan aikuisopistossa (-/41 700/554) sekä Jyväskylän kansalaisopistossa (8 500/17 400/225). Näiden lisäksi paljon työvoimapoliittista koulutusta tarjottiin Kaukametsän opistossa Kajaanissa (5 138-/220), ahvenanmaalaisessa Medborgarinstitutet i Mariehamnsissa (4 290/11 583/175) sekä Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella toimivassa Vanajaveden opistossa (4 770/10 904/184).

Kyselyyn osallistuneista kansanopistoista 12 prosenttia (N=4) tarjosi työvoimapoliittista koulutusta. Opetustuntien mukaan tarkasteltuna se muodosti noin 12 prosenttia kaikesta kansanopistojen tarjoamasta maahanmuuttajakoulutuksesta. Työvoimapoliittiseen koulutukseen osallistui 72 opiskelijaa, mikä vastasi noin 5 prosenttia opistojen maahanmuuttajakoulutukseen osallistuneista opiskelijoista.

Kesäyliopistoista vain yksi, Tampereen kesäyliopisto, järjesti työvoimapoliittista koulutusta. Tästä huolimatta se vastasi tuntimääräisesti isoa osaa eli noin 46 prosenttia kyselyyn vastanneiden kesäyliopistojen maahanmuuttajakoulutuksesta. Opiskelijoita Tampereen kesäyliopiston järjestämään työvoimapoliittiseen koulutukseen osallistui 8, joka oli noin 1 prosentti kaikista kyselyyn vastanneiden kesäyliopistojen maahanmuuttajakoulutukseen osallistuneista opiskelijoista.

4.1.2 Koulutuksen sisällöistä

Kansalaisopistojen kohdalla työvoimapoliittinen koulutus nivoutui kotoutumiskoulutukseen ja painottui vahvasti kotimaisten kielten opetukseen. Useimmissa opistoissa tarjottiin kieliopintojen lisäksi yhteiskuntatiedon opetusta ja työelämä-tietoutta sekä joissakin opistoissa myös muuta kurssitarjontaa, kuten IT-opetusta ja käsitöitä. Vanajaveden opistossa järjestettiin kotoutumiskoulutuksen lisäksi toiminnallisia oppimispajoja.

Tornion kansalaisopisto, Kaukametsän opisto, Jyväskylän kansalaisopisto ja Medborgarinstitutet i Mariehamn kuvasivat kurssiensa sisältöä seuraavasti:

”Hiljattain Suomeen tulleille kiintiöpakolaisille räätälöidyllä kurssilla kaksi sisältöaluetta: kieli ja kulttuuri. Kieli: suomen kielen perusteita aakkosista ja ääntämisestä alkaen kontekstina arkipäivän tilanteet mm. tervehdykset, lukusanat, ajan ilmaukset ja sääilmaukset. Kulttuuri:

korrekrit käytöstavat suomalaisessa yhteiskunnassa, menettelytavat ruokakaupassa, kahvilassa, apteekissa, kirjastossa, museossa jne. Terveyskeskuskäytännöt hoitanut jo sosiaalityöntekijät. Jalkautumista kaupungille ja ko. asioitten käytännön harjoittelua suomen kielellä ja orientoitumista uuteen asuinympäristöön. Käynnit kurssin kokoontumispäiviin ajoittuvissa kulttuuritapahtumissa.”

”Alkukartoitus, Luki 1, Luki 2, Moduuli 1, Moduuli 2a, Moduuli 2b, Moduuli 3, sisällöt yleisen kielitutkintojen taitotasot.”

”Suomen kieltä luku- ja kirjoitustaidottomille, ABC Suomi I Suomi II Suomi III Nuorten suomi OPI OTH (Ohjattu työharjoittelu).”

”Nybörjarkurs = grunderna i språket, muntligt och skriftligt = läsning, inkl. alfabetet, uttalsövningar, hörförståelse, skrivövningar, grammatik; målet att klara vardagssituationer och ta del av allmän information i samhället; kunskaper om det åländska samhället och kultur; studieteknik, studiebesök. Lägre fortsättningsnivå = att nå sådan muntlig och skriftlig språkfärdighet att de klara sig både i mer krävande vardagssituationer och i arbetslivet; 2 veckors arbetspraktik ingår. Kan eventuellt efter avslutad kurs klara av att tentera allmänna språkexamina mellannivån. Högre fortsättningsnivå = målet är en bred och varierad språkanvändning som möjliggör fortsatt utbildning och/eller arbete. 2 veckors arbetspraktik ingår. Flexstudier = avsedda för personer som har studievana och högskoleexamen. Språkträningen anpassas efter deltagarens färdigheter och behov av yrkesvokabulär.”

Myös kansanopistoissa työvoimapolitiittinen koulutus painottui kotimaisten kielten opetukseen sekä yhteiskunnallisten ja työelämätaitojen opetukseen. Muun muassa Kanneljärven opistossa opetukseen kuuluivat ”Nuva-tutkinnon opetussuunnitelman mukaiset sisällöt + S2 kielen opetus” ja Jamilahden kansanopistossa ”suomen kieli - suomen kieli pienryhmäohjauksessa - arjen taidot - yhteiskuntatieto - kulttuurintuntemus - työelämätaito - opinto-ohjaus - ATK - työharjoittelujakso”.

Tampereen kesäyliopistossa oli tarjolla kielipainotteinen Venäjän kaupan koulutusohjelma.

4.2 Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus

4.2.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja

Vuonna 2010 kunnan rahoittamaa kotoutumiskoulutusta oli tarjolla kuudessa kansalaisopistossa ja yhdessä kansanopistossa eli **5 prosentissa** kyselyyn vastanneista oppilaitoksista. Koulutusta tarjottiin kaiken kaikkiaan **5 691 opetustuntia**, joka vastasi noin **4 prosenttia** kyselyyn osallistuneiden oppilaitosten tarjoaman

maahanmuuttajakoulutuksen kokonaistuntimäärästä. Opiskelijoita osallistui yhteensä 848, joka muodosti noin 5 prosenttia maahanmuuttajaopiskelijoiden kokonaismäärästä. (Ks. taulukko 6.)

Taulukko 6. Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus opetustuntien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjestäneet oppilaitokset (N)	opetustunnit	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	6	5 491	6	834	6
kansanopistot	1	200	1	14	1
kesäyliopistot	-	-		-	
opintokeskukset	-	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	
yhteensä	7	5 691	7	848	7

Paljon kunnan rahoittamaa kotoutumiskoulutusta järjestettiin pääkaupunkiseudulla eli Espoon kaupungin työväenopistossa (3 038 opetustuntia / 102 opiskelijaa) ja Vantaan aikuisopistossa (1 799/450). Muita opetuksen tarjoajia olivat Kaukametsän opisto (216/135), Kirkkonummen kansalaisopisto (200/20), Tampereen työväenopisto (307/67) ja Someron kansalaisopisto (30/60).

Kuten sulkeisiin merkityistä lukemista käy ilmi, tuntimäärät suhteutettuna oppilasmäärään vaihtelivat paljon oppilaitosten välillä. Muun muassa Espoossa tarjottiin noin 30 opetustuntia oppilasta kohden, kun taas esimerkiksi Vantaalla lukema oli 3,7 tuntia ja Kaukametsässä 1,6 tuntia.

Kansanopistoista ainoastaan Kronoby Folkhögskola ilmoitti järjestäneensä tämän tyyppistä koulutusta vuonna 2010. Opisto tarjosi 200 opetustuntia 14 oppilaalle.

4.2.2 Koulutuksen sisällöistä

Kansalaisopistojen kohdalla kunnan rahoittama kotoutumiskoulutuksen sisältö muistutti monilta osin työvoimapoliittisen koulutuksen kurssisisältöjä. Opetukseen sisältyi kotimaisten kielten opetusta ja yhteiskunta- ja kulttuurituntemusta sekä arjen taitoja. Espoon kaupungin työväenopistosta ja Kaukametsän opistosta kuvattiin koulutustarjontaa seuraavasti:

”Taitotasot A1–A2.2 (3 kurssia); Luku- ja kirjoitustaidon koulutus (2 kurssia). Sisällöt noudattavat OPH:n suosituksia kotoutumiskoulutuksesta ja luku- ja kirjoitustaidon koulutuksesta.”

”Vastaanottokeskuksen asiakkaille Suomen kieltä ja arjentaitoja kursseja 9/24b.”

Kruunupyyn kansanopistossa järjestettiin kotoutumiskoulutusta kiintiöpakolaisille (‘förberedande integrationsundervisning för kvotflyktingar’).

4.3 Tilaus- tai henkilöstökoulutus

4.3.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja

Kyselyyn vastanneista oppilaitoksista **9 prosenttia** (N=13) ilmoitti järjestäneensä tilaus- tai henkilöstökoulutus koulutusta vuonna 2010. Tämän tyyppistä koulutusta järjestettiin kansalaisopistoissa (N=11) sekä kansanopistoissa (N=2).

Opetustunteja tarjottiin yhteensä **1 430 tuntia**, joka vastasi **noin 1 prosenttia** kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa tarjotusta maahanmuuttajakoulutuksesta. Opiskelijoita tilaus- tai henkilöstökoulutukseen osallistui kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa **279**, joka oli **noin 2 prosenttia** kyselyyn vastanneiden oppilaitosten maahanmuuttajaopiskelijoiden määrästä. Toisin sanoen tunti- ja opiskelijamäärien mukaan tarkasteltuna tämän tyyppisen koulutuksen osuus maahanmuuttajakoulutuksesta ja siihen osallistuneista opiskelijoista oli melko matala. (Ks. taulukko 7).

Taulukko 7. Tilaus- tai henkilöstökoulutus opetustuntien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjestäneet oppilaitokset (N)	opetustunnit	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	11	530	9	229	10
kansanopistot	2	900	1	50	1
kesäyliopistot	-	-		-	
opintokeskukset	-	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	
yhteensä	13	1 430	10	279	11

Kyselyyn vastanneista kansalaisopistoista 11 prosenttia (N=11) järjesti tilaus- tai henkilöstökoulutusta vuonna 2010. Tuntimääräisesti opetusta tarjottiin melko vähän, 530 tuntia, mikä vastasi alle prosenttia kansalaisopistojen tarjoamasta maahanmuuttajakoulutuksesta. Opiskelijoita osallistui yhteensä 229, mikä merkitsi vajaan 2 prosenttia kyselyyn vastanneiden kansalaisopistojen maahanmuuttajaopetukseen osallistuneista henkilöistä.

Opetustuntien ja oppilasmäärien suhteen oli jonkin verran hajontaa kansalaisopistoissa, jotka ilmoittivat tarkat tiedot opetuksestaan. Muun muassa Espoon kaupungin työväenopisto tarjosi 96 opetustuntia 53 opiskelijalle, Tornion kansalaisopisto puolestaan 198 opetustuntia viidelle opiskelijalle. Pietarsaaren suomen-

kielisessä työväenopistossa vastaavat lukemat olivat 78 tuntia ja 33 opiskelijaa, Valkeakoski-opistossa 28 ja 2.

Kansanopistoista kaksi (6 % kyselyyn vastanneista kansanopistoista) järjesti tilaus- tai henkilöstökoulutusta. Satakunnassa toimiva Länsi-Suomen opisto ilmoitti opetuksensa tuntimääräksi 900 ja opiskelijoiden 50. Näin ollen yhden kansanopiston tarjoama opetustuntituntimäärä oli tämän koulutusmuodon kohdalla korkeampi kuin kansalaisopistojen yhteenlaskettu opetustuntimäärä. Kaiken kaikkiaan se vastasi noin 2 prosenttia kansanopistojen tarjoamasta maahanmuuttajakoulutuksesta. Opiskelijoiden kohdalla prosenttiosuus oli noin 3.

4.3.2 Koulutuksen sisällöistä

Kysymykseen vastasi kymmenen kansalaisopistoa. Näistä seitsemän tarjosi tilaus- tai henkilöstökoulutuksena suomen kieleen liittyviä kursseja. Kieliopetukseen liittyi suomen kielen perusopetusta sekä kohdennettua kielten opetusta, johon lukeutui muun muassa Espoon kaupungin työväenopiston tarjoama hoitohenkilöstölle suunnattu koulutus. Myös Tornion kansalaisopisto tarjosi tämän koulutusmuodon puitteissa kohdennettua opetusta maahanmuuttajien erilaisiin tarpeisiin. Opisto kuvasi kurssien sisältöä seuraavasti:

"Kaksi erityisopiskelijoille suunnattua kurssia; toinen isossa ryhmässä opiskeluun sopeutumattomalle nuorelle aikuiselle räätälöity suomen kielen ja kulttuurin yksityiskurssi ja toinen näkövammaisille aikuisille räätälöity suomen kielen ja kulttuurin kurssi. Yksityiskurssi: suomen kielen perusrakenteita ja arkielämässä tarvittavaa kieltä sekä suomalaisia tapoja ja käytäntöjä; arkikielen harjoittelua mm. kahvilassa, kirjastossa, museossa jne. Näkövammaisten kurssi: suomen kielen perusteita ja arkielämässä tarvittavaa kieltä sekä suomalaista tapakulttuuria kurssilaisen etenemisen mukaan, pistekirjoitusta."

Muita tilaus- tai henkilöstökoulutuksena toteutettuja kursseja olivat Huittisten seudun kansalaisopiston vaatteiden ompeluun ja korjaukseen liittyvä kurssi, Harjulan kansalaisopiston muslimilapsille suunnattu uimakoulu sekä Pietarsaaren suomenkielisen työväenopiston järjestämä turvapaikanhakijoiden kädentaitojen kurssi.

Kansanopistojen kohdalla Länsi-Suomen opisto järjesti koulutusta aiheista suomen kieli ja kulttuuri, ATK, elämäntaidot, yhteiskuntatietous.

4.4 Projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus

4.4.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja

Liikunnan koulutuskeskuksia lukuun ottamatta kaikki oppilaitosmuodot järjestivät projekti- ja/tai hankerahoituksella toteutettua maahanmuuttajakoulutusta vuonna

2010. Tämän tyyppistä koulutusta järjesti yhteensä 23 oppilaitosta, mikä vastasi 16 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista oppilaitoksista. Opetusta tarjonneiden oppilaitosten lukumäärän perusteella projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus oli toiseksi suosituin maahanmuuttajakoulutuksen muoto.

Opetustunteja tarjottiin yhteensä **3 936 tuntia**. Vaikka tämän rahoitusmuodon turvin järjestettyä opetusta tarjottiin useissa oppilaitoksissa, opetustuntimäärän osuus kaikesta maahanmuuttajaopetuksesta oli vain **noin 3 prosenttia**. Opiskelijoita projekti- ja hankerahoituksella toteutettuun koulutukseen osallistui kysymykseen vastanneissa oppilaitoksissa (N=22) yhteensä **993**, joka oli **noin 6 prosenttia** kyselyyn vastanneiden oppilaitosten maahanmuuttajaopiskelijoiden määrästä. (Ks. taulukko 8).

Taulukko 8. Projekti- ja hankerahoituksella toteutettu koulutus opetustuntien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjestäneet oppilaitokset (N)	opetustunnit	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	16	2 599	15	591	16
kansanopistot	3	960	2	57	2
kesäyliopistot	2	277	2	241	2
opintokeskukset	2	100	2	104	2
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	
yhteensä	23	3 936	21	993	22

Kansalaisopistoista 16 (17 %) järjesti maahanmuuttajakoulutusta projekti- ja hankerahoituksen avulla vuonna 2010. Opetustunteja tarjottiin yhteensä 2 599, mikä vastasi noin 3 prosenttia kyselyyn vastanneiden kansalaisopistojen maahanmuuttajakoulutuksesta. Opiskelijoiden määrä oli 591, mikä puolestaan tarkoitti noin 4 prosenttia kyselyyn vastanneiden kansalaisopistojen maahanmuuttajaopetukseen osallistuneista henkilöistä.

Projekti- ja hankerahoituksen turvin järjestettyä maahanmuuttajakoulutusta tarjottiin erikokoisissa kansalaisopistoissa eri puolilla maata. Useimmissa opistoissa opiskelijoita osallistui alle 50, mutta esimerkiksi Porvoon kansalaisopistossa heitä oli 248. Opetustuntien kohdalla oli enemmän hajontaa, ja niiden määrä vaihteli oppilaitoksittain välillä 15–597 tuntia. Hajontaa näkyi myös oppilaskohtaisessa opetustuntimäärässä. Kokonaisopetustunnit oppilaiden määrällä jaettuna antoivat muun muassa seuraavia lukemia: Medborgarinstitutet i Mariehamnessa tarjottiin noin 50 opetustuntia osallistunutta oppilasta kohden (597 opetustuntia / 12 opiskelijaa), Kirkkonummen kansalaisopistossa noin 8 tuntia (320/40) ja Porvoon kansalaisopistossa noin 2 tuntia (565/248).

Kyselyyn vastanneista kansanopistoista kolme (9 %) kertoi järjestäneensä maahanmuuttajakoulutusta projekti- ja/tai hankerahoituksella. Kaksi näistä ilmoitti tarkemmat tiedot opetuksesta ja osallistujista: Kymenlaakson Opisto kertoi tarjonneensa 400 opetustuntia 32 opiskelijalle (noin 13 opetustuntia opiskelijaa kohden), Pohjola-opisto puolestaan 560 opetustuntia 25 osallistujalle (noin 22 opetustuntia osallistujaa kohden).

Kesäyliopistoista kaksi järjesti maahanmuuttajakoulutusta tämän rahoitusmuodon avulla. Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto järjesti opetusta yhteensä 100 tuntia, ja siihen osallistui 34 opiskelijaa (opetusta noin 3 tuntia opiskelijaa kohden). Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopistossa puolestaan opetusta oli tarjolla 207 tuntia, ja siihen osallistui 177 opiskelijaa (noin tunti opetusta opiskelijaa kohden). Myös opintokeskuksista kaksi, Opintokeskus Kansalaisfoorumi ja OK-opintokeskus, järjesti maahanmuuttajakoulutusta projekti- ja hankerahoituksen avulla. Ensin mainitussa opetusta tarjottiin 18 tuntia 20 oppilaalle (alle tunti oppilasta kohden), OK-opintokeskuksessa 82 tuntia 84 oppilaalle (alle tunti oppilasta kohden).

4.4.2 Koulutuksen sisällöistä

Kaikissa oppilaitosmuodoissa tarjottiin projekti- ja hankerahoituksen avulla eritasoisia suomen ja/tai ruotsin kielen kursseja maahanmuuttajille. Tämän lisäksi tarjolla oli monenlaisia suomalaiseseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan, käsitöihin, liikuntaan, arjen taitoihin sekä IT-taitoihin liittyviä kursseja. Monet kurssit olivat kohdennettu tietyn tyypisille maahanmuuttajille (esim. nuoret tai naiset).

Seuraavassa poimintoja eri oppilaitosten järjestämistä kursseista, joista saa hyvän kuvan kurssien moninaisuudesta:

”Suomen kielen alkeet: kurssilla opetellaan suomen kielen kirjaimia ja suomen kieltä aivan alkeista lähtien. Opettelemme piirtämään kirjaimia ja lausumaan niiden äänteitä. Opettelemme sanoja ja sanontoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Arjen tilanteiden alkeissuomi, alempi perustaso: kurssilla opiskellaan sitä suomen kieltä, jota tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Aloitamme ihan alkeista, mutta jo kieltä vähän osaavakin saa kurssista paljon irti. Suomen kielen jatkokurssi, ylempi perustaso: kurssi on tarkoitettu ulkomaalaisille, jotka osaavat jo kohtalaisesti puhua suomea ja tuntevat peruskieliopin. Käsityön opetusta maahanmuuttajille: kurssilla tehdään käsitöitä eri tekniikoilla esim. ommellen. Kurssilla opiskelijat pääsevät toteuttamaan itseään ja kehittämään omia taitojaan sekä opiskelemaan suomea. Opetuskieli kurssilla on suomi. Tietotekniikan peruskurssi maahanmuuttajille: Suomessa eletään tietoyhteiskunnassa, jossa jokaisen pitäisi osata tietokoneen käyttö sekä tiedonhaku netistä. Tällä kurssilla aloitetaan hiiren ja näppäimistön käytön opettelemisesta pienryhmissä. Opettelemme myös suomen kieltä netistä löytyvien upeiden ohjelmien avulla. Tukihenkilöksi maahanmuuttajalle –kurssi: Porvoon kaupungin maahanmuuttaja-

palveluysikkö hakee vapaaehtoisia tukihenkilöitä maahanmuuttajille. Kurssi on osa Meeting Point -projektia ja sen tavoitteena on kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välisen kanssakäymisen lisääminen. Vapaaehtoistoiminnan avulla tuetaan maahanmuuttajien kotouttamista. Kurssi koostuu tukihenkilötoiminnan ja monikulttuurisuuden osioista. Osiot antavat valmiuksia toimia tukihenkilönä ja vertaistukena maahanmuuttajille. Kurssille toivotaan osallistujiksi myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, joilla on riittävä kielitaito. Tukihenkilöksi maahanmuuttajalle -pilottikurssin käyneille järjestetään jatkossa erilaista ryhmätoimintaa ja lisäkoulutusta. Naisten oikeuksien kurssi: kurssilla käsitellään naisen asemaa ja oikeuksia Suomessa arjen näkökulmasta lähtien. Meeting Pointin uimakoulu: opetellaan uimaan.” (Porvoon kansalaisopisto)

”Kulttuuria ja kotoutusta –kurssi, Monikulttuurinen teatteri –kurssi, Basic course in Capoeira for immigrants.” (Wellamo-opisto, kansalaisopisto)

”Heltidsstudier som består av språk- och samhällsstudier u grupp två dagar/vecka, handledda individuella studier betr. ord och uttryck från ens eget yrkesområde en dag/vecka och arbetspraktik, två dagar/vecka. Språkkunskapsnivån sådan att personen kan åstadkomma något på arbetspraktiken.” (Medborgarinstitutet i Mariehamn)

”Kulttuurilla Kaveriksi, jatkokurssi maahanmuuttajille: perehtymistä suomalaiseseen kansanmusiikkiin soittaen ja laulaen (OPH:n kehittämishanke kansalaisopistolle 2009).” (Jyväskylän kansalaisopisto)

”Ompelukurssi – Ruokakurssi. Moniko-hankkeessa ollut aiemmin myös muita kursseja (tietotekniikka, kotikaupunki, tanssi).” (Hyvinkään Opisto, kansalaisopisto)

”Someka-hankkeen koto-Suomen kurssi. Suomen kieli, tietotekn., sosiaalinen media, digitaaliset tarinat elämästä Suomessa (osa tuloksista www.vopsomeka.fi).” (Vanajaveden Opisto, kansalaisopisto)

”Naisten koulu - arjentaidot maahanmuuttajanaيسلل: suomen kieli, naisena suomalaisessa yhteiskunnassa, kädentaidot, kodintaidot, liikunta ja terveys, tietotekniikka.” (Pohjola-opisto, Oulu, kansanopisto)

”Kaksi kahdeksan viikon jobdatus suomen kieleen -koulutusta nuorille maahanmuuttajille.” (Kymenlaakson Opisto, kansanopisto)

”Suomen kielen preppauskurssi korkeakoulutetuille maahanmuuttajille; suomen kielen kurssi korkeakoulutetuille maahanmuuttajille.” (Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto)

*”Maahanmuuttajajärjestöjen kattojärjestön järjestöllinen koulutus.”
(Opintokeskus Kansalaisfoorumi)*

*”Maahanmuuttajien barrastustoiminnan edistäminen Punainen Risti
tutuksi Ystäväkurssi Ystävätoimintaan mukaantulo Förstå hjälps kurs för
invandrare.” (OK-opintokeskus)*

*”KSL tekee yhteistyötä maahanmuuttajille suunnattujen hankkeiden
kanssa mm. Eläkeläiset ry:n Yhdessä –hanke. Hankkeessa koulutetaan
maahanmuuttajien omaehtoista opiskelua varten ohjaajia.” (KSL-opin-
tokeskus)*

4.5 Muu maahanmuuttajille suunnattu koulutus

4.5.1 Koulutuksen tarjonnasta: yleisiä sekä eri oppilaitosmuotoihin liittyviä havaintoja

Kyselylomakkeessa oppilaitoksia pyydettiin kertomaan, järjestivätkö he jotain muuta maahanmuuttajille suunnattua koulutusta vuonna 2010. Toisin sanoen kysymyksen avulla haluttiin selvittää, oliko oppilaitoksissa tarjolla jonkin muun tyyppistä maahanmuuttajakoulutusta kuin mitä kyselyn muissa osioissa kävi ilmi.

Yhteensä **11 oppilaitosta (8 %)** ilmoitti järjestäneensä muunlaista maahanmuuttajakoulutusta. Näistä kolme oli kansalaisopistoja ja kahdeksan kansanopistoja. Neljä oppilaitosta ilmoitti tarkat tiedot opetustuntien määrästä ja yhdeksän osallistujien määrästä. Näiden tietojen mukaan opetusta järjestettiin yhteensä **2 164 tuntia 194 opiskelijalle** (ks. taulukko 9). Kolmessa kansanopistossa opetusta järjestettiin yli 500 tuntia: Savonlinnan kristillisessä opistossa opetusta tarjottiin 1 100 tuntia, ja siihen osallistui 34 oppilaista. Pohjola-opistossa opetusta oli tarjolla 560 tuntia 16 opiskelijalle ja Karkun evankelisessa opistossa 500 tuntia kahdelle opiskelijalle.

Taulukko 9. Muu maahanmuuttajille suunnattu koulutus opetustuntien ja opiskelijoiden lukumäärän mukaan eri oppilaitosmuodoissa

	opetusta järjes- täneet oppilai- tokset (N)	opetustunnit	N	opiskelijat	N
kansalaisopistot	3	4	1	103	2
kansanopistot	8	2 160	3	91	7
kesäyliopistot	-	-		-	
opintokeskukset	-	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	
yhteensä	11	2 164	4	194	9

4.5.2 Koulutuksen sisällöistä

Maahanmuuttajille suunnatun ”muun opetuksen” puitteissa järjestettiin erityyppistä koulutusta ja toimintaa. Perusopetusta tarjottiin Vantaan aikuisopistossa (kansalaisopisto), Karkun evankelisessa opistossa sekä Savonlinnan kristillisessä opistossa; Pohjola-opistossa opiskeltiin ”peruskoulun opetussuunnitelman mukaan”. Vantaan aikuisopistossa tavoitteena oli saavuttaa perusopetuksen päättötodistus.

Muiden opistojen kurssitarjonnasta vuonna 2010 kerrottiin seuraavaa:

”Yhteistyössä Kuusamon ja Taivalkosken kansalaisopistojen kanssa järjestettiin maahanmuuttajien tapaaminen Taivalkoskella keväällä 2010.” (Posion kansalaisopisto)

”Opiskelijat integroituna suomalaisten ryhmiin suntion, kotityöpalvelun, lastenohjaajan, koulunkäyntiavustajan ammattitutkintojen valmistavissa koulutuksissa (koulutussisällöt tutkinnon perusteissa).” (Jyväskylän kristillinen opisto, kansanopisto)

”Työvoimapolitiittinen perusopetus PK-Tyko, integroitu ryhmä, jossa mukana myös suomalaisia.” (Seurakuntaopisto, kansanopisto)

”S2 kieli -yhteiskuntatieto -suomalainen kulttuuri -atk -kotitalous -liikunta -ilmaisutaito.” (Etelä-Pohjanmaan opisto, kansanopisto)

4.6 Opintotietoliavustus

Kyselylomakkeessa oppilaitoksilta kysyttiin, myönnettiinkö heille opintotietoliavustusta vuonna 2010. Oppilaitoksia pyydettiin myös kertomaan, myönsivätkö he opintotieteleitä maahanmuuttajille, sekä arvioimaan, kuinka moni maahanmuuttajaopiskelija sai opintotieteleitä.

Taulukko 10. Opintotietoliavustusta vuonna 2010 saaneet oppilaitokset oppilaitosmuodon mukaan

	oppilaitokset, joille myönnettiin opintotietoliavustusta vuonna 2010	%	N
kansalaisopistot	81	89	91
kansanopistot	27	93	29
kesäyliopistot	5	100	5
opintokeskukset	2	67	3
liikunnan koulutuskeskukset*	0	0	2
yhteensä	115	88	130

* Liikunnan koulutuskeskukset eivät olleet opintotieteliäjärjestelmän piirissä.

Taulukko 11 osoittaa, että opintoseteleitä saaneista oppilaitoksista 71 prosenttia (N=80) kohdisti niitä maahanmuuttajille. Niitä myönnettiin yhteensä **3 283 maahanmuuttajaopiskelijalle**. Monet oppilaitokset esittivät arvion opintoseteleitä saaneiden opiskelijoiden lukumäärästä, joten nämä lukemat ovat suuntaa-antavia.

Kansalaisopistojen kohdalla 77 prosenttia (N=61) opintoseteliavustusta saaneista opistoista myönsi opintoseteleitä maahanmuuttajille, kesäyliopistoista ja opintokeskuksista kaikki. Kansanopistojen osuus oli hieman matalampi eli 48 prosenttia (N=13).

Taulukko 11. Opintoseteleitä maahanmuuttajille myöntäneet oppilaitokset ja myönnettyjen opintoseteleiden määrä oppilaitosmuodon mukaan

	opintoseteliavustusta hakenneet/saaneet oppilaitokset	opintoseteleitä maahanmuuttajille myöntäneet oppilaitokset	%	opintoseteleitä saaneet maahanmuuttajaopiskelijat	N
kansalaisopistot *	79	61	77	2 513	50
kansanopistot	27	13	48	316	13
kesäyliopistot **	4	4	100	27	3
opintokeskukset	2	2	100	427	2
liikunnan koulutuskeskukset		-		-	
yhteensä	112	80	71	3 283	68

* kaksi opintoseteliavustusta saanutta kansalaisopistoa ei vastannut kysymykseen

** yksi opintoseteliavustusta saanut kesäyliopisto ei vastannut kysymykseen

Useimmissa kansalaisopistoissa opintoseteleitä myönnettiin alle sadalle opiskelijalle. Yli sadalle opiskelijalle opintoseteleitä myöntäneisiin oppilaitoksiin kuuluivat Ahjolan kansalaisopisto (Tampere) (286 opiskelijaa), Etelä-Karjalan kansalaisopisto (150), Jakobstads svenska arbetarinstitut (100), Porvoon kansalaisopisto (136), Vasa Arbetarinstitut (Vasa Arbis) (300) ja Wellamo-opisto (Lahti, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Myrskylä, Nastola, Orimattila ja Padasjoki) (139). Posion kansalaisopistosta kerrottiin, ettei kukaan hakenut seteliä, vaikka niitä olisi ollut tarjolla. Edellä mainituilla opistoilla ei varsinaisesti ole yhdistävää tekijää, sillä ne ovat toimintansa puolesta varsin erikokoisia ja toimivat joko isoissa kaupungeissa tai pienemmillä paikkakunnilla.

Kansanopistojen kohdalla opintoseteleitä saaneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden lukumäärä vaihteli 10–50. Kanneljärven kansanopistossa ja Pirkanmaalla toimivassa Voionmaan opistossa opintoseteleitä myönnettiin yksittäisille opiskelijoille. Kesäyliopistoista Tampereen kesäyliopisto myönsi opintoseteleitä 20 opis-

kelijalle, Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto kahdelle ja Kuopion kesäyliopisto noin viidelle. Opintokeskuksista puolestaan OK-opintokeskus myönsi yhteensä 357 opintoseteliä ja KSL-opintokeskus 70.

5. Kotimaisten kielten opetus (S2/R2) ja yleisten kielitutkintojen testit

5.1 Kotimaisten kielten opetus

Kyselylomakkeen kielikoulutus-osiossa (ks. liite 1) oppilaitoksilta kysyttiin tarkempia tietoja maahanmuuttajille suunnatun kotimaisten kielten (S2/R2) opetuksesta vuonna 2010. Oppilaitoksia pyydettiin kertomaan, mille tasoille suunnattua suomen ja/tai ruotsin kielen opetusta heillä oli tarjolla ja kuinka monta kurssia. Rahoitusmuotoa ei kysytty erikseen, sillä sitä tiedusteltiin kyselylomakkeen muissa kohdissa.

Osiossa ei annettu erikseen kielitasovaihtoehtoja, joten oppilaitokset käyttivät vastauksissaan hieman vaihtelevaa terminologiaa. Osa puhui yleisesti alkeis- ja/tai perusopetuksesta, osa käytti tasoluokituksia (taso 1, taso 2, A1–B1 jne.). Kaikki eivät myöskään ilmoittaneet kurssien lukumäärää. Näin ollen vastausten pohjalta koostetut havainnot antavat **yleiskuvan** tarjotun S2/R2-opetuksen määrästä ja tasoista.

Kyselyyn vastanneista kansalaisopistoista 74 ilmoitti tarkempia tietoja kielten opetuksestaan. Toisin sanoen vähintään 78 % kansalaisopistoista tarjosi jonkin tyyppistä S2/R2-koulutusta. Kansanopistojen kohdalla vastaavat lukemat olivat 20 (59 %), kesäyliopistojen 4 (80 %) ja opintokeskusten 2 (67 %). Kyselyyn vastanneet liikunnan koulutuskeskukset eivät järjestäneet S2/R2-opetusta. Kaikki oppilaitosmuodot mukaan lukien **yli 70 prosenttia** kyselyyn vastanneista vapaan sivistystyön oppilaitoksista tarjosi jonkin muotoista S2/R2-opetusta vuonna 2010.

Kaikissa oppilaitosmuodoissa maahanmuuttajille suunnattu kotimaisten kielten opetus **painottui vahvasti perus-/alkeistason opetukseen**. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta lähes kaikilla suomen ja/tai ruotsin kielten opetusta tarjonneilla oppilaitoksilla oli tarjolla perus-/alkeistason kursseja. Keskimäärin puolella oppilaitoksista oli tarjota edistyneemmän tason kursseja – oppilaitosmuodosta riippumatta. Tarjonta väheni, mitä edistyneimmästä tasosta oli kyse. Jotkin oppilaitokset huomauttivat, että jatkotason opetusta olisi ollut saatavilla, mutta ryhmää ei saatu kokoon.

Valtaosa opetuksesta oli suomen kielen opetusta. Ruotsin kielen kursseja tarjosi yhteensä 10–15 oppilaitosta (eli noin 10–15 prosenttia kotimaisten kielten opetusta tarjonneista oppilaitoksista). Ruotsin kielen opetusta tarjonneiden oppilaitosten lukumäärä on arvio, sillä osa ruotsin kielellä vastauksensa ilmoittaneista oppilaitoksista ei maininnut, oliko kyse suomen vai ruotsin kielen kursseista.

Tarjottujen kurssien määrässä oli jonkin verran hajontaa, mutta peruskurssien osalta suurin osa oppilaitoksista kertoi tarjonneensa 1–5 kurssia, jatkokurssien

osalta hieman vähemmän. Osalla oppilaitoksista kurssitarjonta oli laajempaa (ks. esimerkit alla). Tässä on kuitenkin tarpeen muistuttaa, että vain osa S2/R2-koulutusta tarjonneista oppilaitoksista ilmoitti kurssien lukumäärän, joten kurssien määrään liittyvät tiedot eivät ole vertailukelpoisia.

Seuraavassa joitakin poimintoja eri oppilaitosten S2/R2-koulutuksesta (oppilaitoksen nimi ja tyyppi suluissa vastauksen perässä):

"Finnish for foreigners; alkeiskurssit ja jatkokurssit; kielen alkeet, suomen kielen lausuminen, kirjoitus, kielioppi, arjen sanastoa ja keskustelutilanteita, käytössä opiskelun tukena sähköinen opiskelualusta. Finnish for foreigners intensive course; intensiivikurssi joka suunniteltu erityisesti työssäkäyvien maahanmuuttajien tarpeisiin. Suomea venäläisille, alkeiskurssit sekä jo hieman suomea hallitsevien kurssit; käytännön kielitaitoa, kielen rakenne. Suomea ulkomaalaisille; kielen rakenteet, kirjoittaminen, keskustelu, ääntäminen." (Järvilakeuden kansalaisopisto, Kauhava, Evijärvi, Lappajärvi)

"SUOMI VIERAANA KIELENÄ I: Harjoittelemme yhdessä suomea alkeista lähtien aiheina mm. numerot, tervehdykset, esittäytymiset ja perhe. Etenemme ryhmän toiveiden mukaan. Opetus suomeksi, tarvittaessa englanniksi. HUOM! KEVÄÄLLÄ JATKOKURSSI. Finnish for adult beginners. Let's make learning fun! We start from numbers, greetings, presentations and family. Taught in Finnish and if necessary in English. NB! THE COURSE CONTINUES IN SPRING. Oppikirja: Hyvin menee! 1 Suomea aikuisille SUOMI VIERAANA KIELENÄ II: Haluatko parantaa suomen kielen taitoasi? Kurssi on tarkoitettu aikuisille, jotka osaavat jo perusteet. Teemme paljon keskustelu- ja sanastoharjoituksia aiheina arkipäivän tilanteet: asiointi pankissa, matkailu, työnhaku jne. Etenemme ryhmän toiveiden mukaan. Opetuskieli suomi, tarvittaessa englanti. HUOM! KEVÄÄLLÄ JATKOKURSSI. Oppikirja: Hyvin menee! 2 Suomea aikuisille." (Kyrönmaan opisto, Isokyrö-Laibia-Vähäkyrö, kansalaisopisto)

"Suomen kielen kursseja; taitotaso 1, 23 kurssia; taso 2, 20 kurssia; taso 3, 5 kurssia; taso 4, 2 kurssia; Suomen kielen erityiskursseja 30 kurssia." (Helsingin kaupungin työväenopisto)

"Vasa Arbis ordnar kontinuerligt språkkurser i finska och svenska rikta- de till invandrare och vi strävar till att erbjuda intensiva kurser (två dagar/kvällar) i veckan på A1-B2 (C1)-nivå eller motsvarande allmän språkexemensnivåerna 1-4 (5). 2010 Finska A1 60 h, 1 kurs + 30 h, 1 kurs A2 60 h, 1 kurs + 36 h, 1 kurs B1(-B2) 60 h, 1 kurs + 16 h, 2 kurser 2010 Svenska A1 60 h, 4 kurser A2 60 h, 1 kurs b1(-B2) 30h 1 kurs, 16 h 2 kurser." (Vasa Arbis, kansalaisopisto)

”Lähtötasolle A2.2, tavoitetaso B1.2 - B2.1; Opintosetelikoulutuksessa lähtötaso A1.2, tavoitetaso A2.1.” (Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylähti, kansanopisto)

”8 peruskoulun opetussuunnitelman mukaista kurssia suomi toisena kielenä. Kielen kokonaisvaltaista opetusta mukana myös mediaopinnoissa, esim. video- ja lehtityökurseilla.” (Otavan Opisto, kansanopisto)

”Nybörjarkurs i finska (1), Fortsättningskurs i svenska (1).” (Evangeliska folkhögskolan i södra Finland, kansanopisto)

”Suomen kielen kurssit: - alkeistaso, 10 kurssia - jatkotaso, 2 kurssia - 1-taso, 1 kurssi - 2-taso, 1 kurssi - 3-taso, 2 kurssia - 4-taso, 2 kurssia.” (Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto)

”Alkeis, alkeis-jatko- ja jatkokurssit.” (KSL-opintokeskus)

5.2 Yleiset kielitutkinnot ja niihin valmentava S2/R2-koulutus

5.2.1 Yleisiin kielitutkintoihin valmentava S2/R2-koulutus

Yleisiin kielitutkintoihin valmentavaa S2/R2-koulutusta järjestivät kansalaisopistot (N=14) ja kansanopistot (N=5). Oppilaitosten lukumäärä vastasi **noin 20 prosenttia** kotimaisten kielten opetusta tarjonneista oppilaitoksista (N=100, ks. 5.1). Opetukseen osallistui yhteensä **100 henkilöä** ja sitä tarjottiin **5 366 tuntia**. (Ks. taulukko 12.)

Useimmissa kysymykseen vastanneessa kansalaisopistoissa opetustunteja oli tarjolla 4–130. Oppilaita puolestaan osallistui 1–60. Poikkeuksena tästä olivat Helsingin aikuisopisto (1 800 opetustuntia / 250 opiskelijaa) ja Espoon kaupungin työväenopisto (1010/111) sekä Wellamo-opisto (654/339). Kansanopistoista paljon yleisiin kielitutkintoihin valmentavaa S2/R2-koulutusta tarjosivat Haminassa toimiva Jamilahden kansanopisto (1 085/69) ja Lärkkulla Folkakademi (300/14).

Taulukko 12. Yleisiin kielitutkintoihin valmentavaa S2/R2-koulutusta tarjonneet oppilaitokset oppilaitosmuodon mukaan

	yleisiin kielitutkintoihin valmentavaa S2/R2-koulutusta tarjonneet oppilaitokset (N)	osallistuneet	N	opetustunnit	N
kansalaisopistot	14	893	11	3 941	12
kansanopistot	5	107	5	1 425	3
kesäyliopistot	-	-		-	
opintokeskukset	-	-		-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-		-	
yhteensä	19	100	16	5 366	15

5.2.2 Yleisten kielitutkintojen (S2/R2) testit

Taulukko 13 osoittaa, että yleisten kielitutkintojen (S2/R2) testejä järjestettiin ainoastaan kansalaisopistoissa vuonna 2010. Testejä järjesti yhteensä **17 kansalaisopistoa**, joista kymmenen tarjosi myös kielitutkintoihin valmentavaa koulutusta. Testeihin osallistui **1 064 henkilöä**, joiden määrä opistokohtaisesti vaihteli alle kymmenestä 260:een. Eniten osallistuneita oli opistoissa, jotka tarjosivat paljon testiin valmistavia opintoja (vrt. 5.2.1): Espoon kaupungin työväenopistossa osallistuneita oli 155, Helsingin aikuisopistossa 260 ja Wellamo-opistossa 103. Paljon yleisen kielitutkinnon testin suorittajia oli myös Vasa Arbiksessa (100) Seinäjoen kansalaisopistossa (70), Kaukametsän opistossa (60) ja Jyväskylän kansalaisopistossa (60).

Taulukko 13. Yleisten kielitutkintojen (S2/R2) testejä järjestäneet oppilaitokset oppilaitosmuodon mukaan.

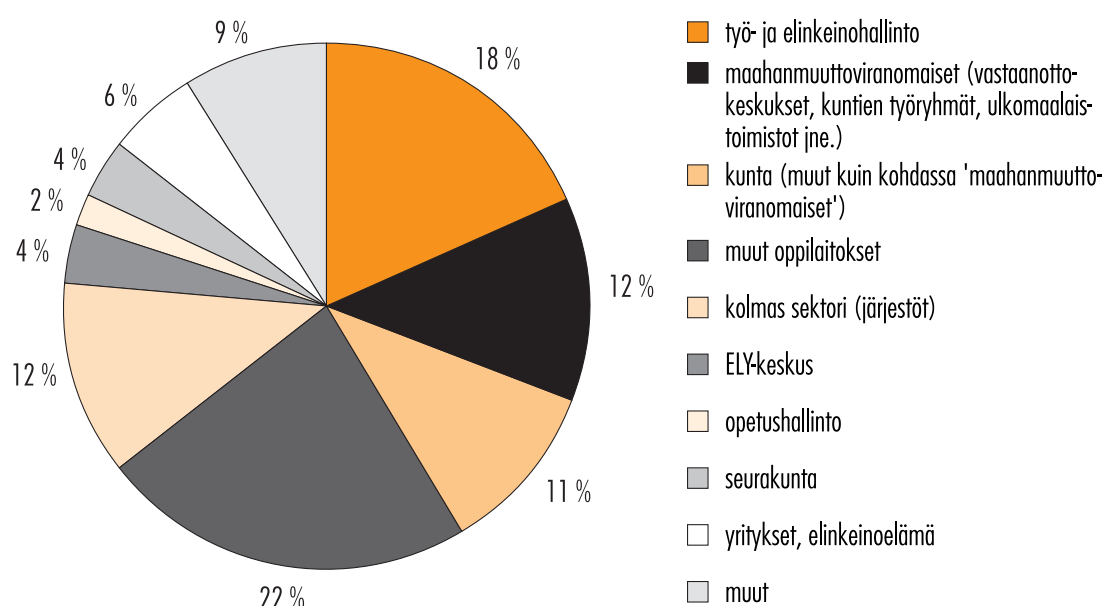
	yleisten kielitutkintojen (S2/R2) testejä järjestäneet oppilaitokset (N)	osallistuneet	N
kansalaisopistot	17	1 064	17
kansanopistot	-	-	
kesäyliopistot	-	-	
opintokeskukset	-	-	
liikunnan koulutuskeskukset	-	-	
yhteensä	17	1 064	17

6. Yhteistyö, maahanmuuttajakoulutuksen valmiudet ja tulevaisuus

6.1 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Kyselyyn vastanneista vapaan sivistystyön oppilaitoksista 92 (66 %) ilmoitti tehneensä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisessä. Taulukko 14 osoittaa yhteistyötahot oppilaitosmuodon mukaan, kaavio 4 puolestaan kuvaa yhteistyötahoja kaikki oppilaitosmuodot mukaan laskettuna. Yhteistyötä kartoittanut kysymys oli avoin, eli oppilaitokset saivat vapaasti listata kaikki mahdolliset yhteistyötahot. Taulukossa 14 ja kaaviossa 4 käytetyt kategorisoinnit on tehty vastausten pohjalta. Näitä on selitetty tarkemmin taulukon 14 yhteydessä.

Kaavio 4. Yhteistyötahot maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisessä vuonna 2010, kaikki oppilaitosmuodot

Eniten yhteistyötä tehtiin muiden oppilaitosten kanssa (22 % vastanneista). Merkittävää oli myös yhteistyö työ- ja elinkeinohallinnon (18 %), maahanmuuttoviranomaisten (12 %), kolmannen sektorin toimijoiden (12 %) sekä kunnallisten toimijoiden (11 %) kanssa. Muihin yhteistyötahoihin kuuluivat ELY-keskukset (4 %), opetushallinto (2 %), seurakunnat (4 %), elinkeinoelämä (6 %) sekä sekalainen ryhmä muita toimijoita ('muut', 12 %). Viimeksi mainittuun lukeutuivat muun muassa useiden osapuolten yhteiset verkostot ja hankkeet. Useimmat oppilaitokset tekivät yhteistyötä monien eri tahojen kanssa.

Taulukko 14. Yhteistyötahot maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisessä vuonna 2010 oppilaitosmuodon mukaan

	työ- ja elinkeino- hallinto	maahanmuutto- viranomaiset*	kunta**	muut oppilaitok- set	kolmas sektori***	ELY-keskus	opetushallinto	seurakunta	yri-tykset, elinkei- noelämä	muut
kansalaisopistot (N=65)	28	16	17	35	17	6	2	5	7	13
kansanopistot (N=22)	12	11	6	14	5	1	2	3	4	7
kesäyliopistot (N=2)				1	1	1			1	3
opintokeskukset (N=2)					2					1
liikunnan koulutuskeskukset (N=1)					1					
yhteensä	40	27	23	50	26	8	4	8	12	24

* vastaanottokeskukset, ulkomaalaistoimistot, kuntien maahanmuuttoasioihin liittyvät työryh-
mät jne.

** muut kunnalliset toimijat, jotka eivät sisälly kohtaan 'maahanmuuttoviranomaiset' (mm. kun-
tien sosiaalitoimistot, kansainväliset yksiköt, liikuntatoimi; sekä vastaukset, joissa yhteistyöta-
hoksi mainittiin ainoastaan 'kunta')

*** kansalaisjärjestöt, kuten SPR ja muut maahanmuuttajien parissa toimivat yhdistykset

Seuraavat esimerkit antavat kattavan kuvan vastanneiden oppilaitosten moninaisista yhteistyötahoista:

*"Lappeenrannan TE-toimisto, Monikulttuurikeskus Momentti, Lappeen-
rannan maahanmuuttajapalvelut, Laptuote-säätiö, Aikuiskoulutuskes-
kus Aktiva, Imatran työväenopisto, Haminan kansalaisopisto." (Etelä-
Karjalan kansalaisopisto)*

*"Labden monikulttuurikeskus Multi-Culti, Labden kansanopisto, Labden
Akateemiset, naiset ry." (Harjulan kansalaisopisto)*

*"Opetushallitus, Uudenmaan Ely-keskus, Helsingin TE-toimisto, Maa-
hanmuuttajajärjestöt, Pääkaupunkiseudun muut mamu-koulutusta jär-
jestävät oppilaitokset." (Helsingin aikuisopisto)*

*"Kauhavan kaupunki, Jami -Järvisseudun ammatti-instituutti, työ- ja
elinkeino- toimistot (tiedottaminen), alueen yritykset (yritysten yhteyden-*

ottojen perusteella mm. räätälöitiin finnish for foreigners –intensiivikurssi.” (Järvilakeuden kansalaisopisto; Kauhava, Evijärvi, Lappajärvi)

”Kuopion työ- ja elinkeinotoimisto, Savon ammatti- ja aikuisopisto, yritykset, Kuopion kaupungin kansainvälinen yksikkö, nuorisotoimi, päivähoito, maahanmuuttajayksikkö, peruskoulut, aikuislukio, liikuntatoimi, maahanmuuttajaprojektit, Monikulttuurikeskus Kompassi, Kuopion kesäyliopisto, yliopiston kielikeskus jne.” (Kuopion kansalaisopisto)

”Työ- ja elinkeinokeskus; Opisto on myös jäsenenä paikallisessa maahanmuuttajatyöryhmässä.” (Pieksämäen seutuopisto, kansalaisopisto)

”Röda Korset (utbildning av vänfamiljer), kommunens socialarbetare, ibland skolorna, granninstituten i någon mån.” (Malax-Korsnäs medborgarinstitut)

”Kamomilla-banke, KoL, Hämeenlinnan settlementti, Hämeenlinnan kaupungin neuvontapiste (päivystävät meidän tiloissa kerran viikossa ja antavat neuvoja opiskelijoille), Koulutuskeskus Tavastia, Wellamo -opisto.” (Vanajaveden Opisto; Hattula, Hämeenlinna, Janakkala; kansalaisopisto)

”Med andra kursarrangörer inom den fria bildningen (främst Vaasa-opisto och Evangeliska folkhögskolan), med universiteten i Vasa (främst Åbo Akademi), med Utlänningsbyrån och Mottagningscentralen, med Vasa yrkesutbildningscentral. Resursringen är ett samlande organ för samarbete och informationsutbyte.” (Vasa Arbis, kansalaisopisto)

”Kotka - Hamina -seudun TE-toimisto, Monikulttuurikeskus Mylly (Kotka), Rodnik ry, Minfo, Kotkan maahanmuuttotoimisto.” (Jamilahden kansanopisto; Hamina)

”Kuulumme Keski-Pohjanmaan Koulutusyhtymään, yhteistyö on ollut toimivaa ja verkosto kattava alueen oppilaitosten kesken. Kokoonnumme säännöllisesti. Yhteistyötahot ovat ammattiopisto, kauppaopisto, sosiaali- ja terveysalan oppilaitos ja maaseutuopisto. Lisäksi olemme yhteydessä kirkon, ulkomaalaistoimiston ja työ- ja elinkeinokeskuksen kanssa. Viime vuonna olemme olleet yhteydessä Oravaisten vastaanottokeskuksen kanssa. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti myös alueen yrittäjien ja yritysten kanssa.” (Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto; Pohjanmaa ja koko Suomi; kansanopisto)

”Monikulttuurikeskus Mimosa, Mikkelin kaupungin etä- ja aikuislukio, Mikkelin kaupungin perusopetus, opettajien täydennyskoulutusbanke, Vanhanmäen perhe- ja ryhmäkoti (Suonenjoki).” (Otavan Opisto, kansanopisto)

"Ev.lut seurakunnat, kirkon piirissä toimivat järjestöt, opintolinjalla vierailevia opettajia käy erilaisista julkisen ja markkinasektorin toimijoista ja kansalaisjärjestöistä." (Suomen Raamattuopisto, kansanopisto)

"Maaseudun kehittämisryhmät eli Leader-ryhmät Tampereen Kauppakamari Tampereen ammattikorkeakoulu Tampereen yliopisto Tampereen teknillinen yliopisto Pirkanmaan Liitto Pirkanmaan ELY-keskus." (Tampereen kesäyliopisto)

"Suomen Pakolaisapu, Moniheli-maahanmuuttajajärjestöjen kattojärjestö." (Opintokeskus Kansalaisfoorumi)

"Asukastila Fokka, Denom Tmi, Eläkeläiset ry ym. järjestöt (opintokeskukset järjestävät koulutusta nimenomaan yhteistyössä järjestöjen kanssa)." (KSL-opintokeskus)

"Suomen Palloliitto." (Eerikkilän Urheiluoipisto, liikunnan koulutuskeskus)

6.2 Maahanmuuttajakoulutuksen valmiudet

6.2.1 Käytössä oleva aineisto

Oppilaitoksia pyydettiin arvioimaan, onko oppilaitoksen opettajien käytössä riittävästi maahanmuuttajien opetukseen sopivaa materiaalia. Kysymykseen vastasi yhteensä 116 oppilaitosta, eli 85 kansalaisopistoa, 25 kansanopistoa, 3 kesäyliopistoa, 2 opintokeskusta sekä 1 liikunnan koulutuskeskus.

Keskimäärin puolet vastanneista oppilaitoksista oli sitä mieltä, että aineistoa oli kohtuullisesti tai hyvin saatavilla. Monista oppilaitoksista huomautettiin, että aineistoa pystyi tarpeen tullen hankkimaan lisää. Useat vastaajat myös mainitsivat, että opettajat muokkaavat valmiista aineistosta opetukseensa soveltuvaa opetusmateriaalia tai kehittävät kokonaan uutta:

"Suomen kielen opetukseen käytettävää materiaalia riittävästi, muubun opetukseen liittyvää meillä on myös jonkin verran. Keräämme aina lisää tarpeen mukaan." (Hyvinkään opisto, kansalaisopisto)

"Nykyisellään aika hyvin, uusia materiaaleja voidaan hankkia tarpeen mukaan. Opistossa on kolme päätoimista maahanmuuttajien opetukseen keskittyvää henkilöä, mikä ei ihan vielä riitä, mutta mahdollistaa opetuksen pitkäjännitteisen suunnittelun. Tuntiopettajia suomen kielellä on nyt 14." (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto)

"Koko ajan kehitetään lisää ja laitetaan niitä vopsomeka.fi - sivuille kaikkien käyttöön." (Vanajaveden Opisto)

"Kyllä, erityisesti kielikoulutuksessa." (Keski-Karjalan kansalaisopisto)

"Oppimateriaalia on runsaasti saatavilla, mutta opettaja muokkaa ja valmistaa myös omaa materiaalia." (Kianta-Opisto, Suomussalmen kunta, kansalaisopisto)

"Lärarna använder böcker som specialskrivits just för detta ändamål och DVD-skivor med inspelade vardagssituationer som utarbetats via ett projekt i Vasa för ett år sedan." (Malax-Korsnäs medborgarinstitut)

"On, ja jos ei oo, tehdään itse." (Jyväskylän kristillinen opisto, kansanopisto)

"Materiaalia olemme saaneet bankkia opetukseen kiitettävästi. Valmiina ei ollut mitään. Ainahan voisi olla enemmän, mutta nyt olemme saaneet hyvät oppikirjat ja jatkossa panostamme myös niihin." (Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto, kansanopisto)

"Kyllä, mutta lisäksi oma tuotanto on mittavaa. Tilanne on parantunut materiaalityökalujen suhteen viime vuosina." (Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylähti)

"Tällä hetkellä kyllä, mutta kysynnän kasvaessa myös materiaalityökalujen tulee samassa suhteessa kasvamaan ja tarve monipuolisemmalle materiaalityökaluille tulee todennäköisesti jatkossa eteen." (Mikkelin kesäyliopisto)

"Niissä asioissa on, joita koulutamme." (Opintokeskus Kansalaisfoorumi)

"Liikuntaa on helppo opettaa myös maahanmuuttajille erityisesti käytännössä." (Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy)

Materiaalin saatavuus riippui joidenkin vastausten mukaan myös opetettavasta aineesta:

"Suomen kielen materiaalia kirjallista että nettiaineistoa; kulttuurintuntemukseen liittyvää aineistoa ei ole." (Mikkelin kansalaisopisto)

"Suomen kielen opetusmateriaalia on riittävästi. Muuta materiaalia ei ole." (Mäntyharjun kansalaisopisto)

"Tillräckligt för att bedriva undervisning på grundnivå, JA. För att bedriva en undervisning som kan flexibelt individualiseras enligt deltagarnas behov och kunskaper, NEJ." (Pedersöre medborgarinstitut)

"Ja, men samhällskunskaps material svårt att få tag på i Lätt Läst format på svenska om Finland." (Svenska Österbottens folkakademi/Närpes vuxeninstitut, kansanopisto)

Vaikka saatavilla olevaan opetusmateriaaliin oltiin osin tyytyväisiä, tarve uudelle aineistolle huokui monista vastauksista:

"Aina voisi olla enemmänkin, mutta tällä hetkellä opettajat ovat olleet tyytyväisiä." (Seinäjoen kansalaisopisto)

"Tja...kanske. Alltid finns det rum för förbättringar." (Jakobstads svenska arbetarinstitut, kansalaisopisto)

"Onneksi opetusmateriaalien tarjonta on lisääntynyt viime vuosina, mutta lisämateriaali on aina tarpeen." (Kuopion kansalaisopisto)

"Lisämateriaali on aina tarpeeseen." (Järvilakeuden kansalaisopisto)

"Aikuisten perusopetukseen kaivataan lisää soveltuvaa materiaalia." (Pohjola-opisto, kansanopisto)

"Enemmänkin saisi varmaan olla." (Tampereen kesäyliopisto)

Noin puolet vastanneista oppilaitoksista ilmoitti, ettei maahanmuuttajien opetukseen sopivaa materiaalia ollut riittävästi tarjolla. Syiksi ilmoitettiin muun muassa soveltuvien oppikirjojen puute, ryhmien heterogeenisyys ja resurssipula.

"Ei ole, esim. hitaasti edistyvien materiaaleja ei ole tarpeeksi. Olemme itse tuottaneet Oph:n rahoituksella useita materiaalibankkeita." (Helsingin aikuisopisto)

"Ei ole, paljon on tehty itse." (Porvoon kansalaisopisto)

"Ei ole, se on selvä puute. Opettajat räätälöivät kurssinsa mm. Eila ja Ossi - sekä Sukellus Suomeen -oppimateriaalien pohjalta (kiintiöpakolaiset) ja Hyvin menee! 1 ja 2 -materiaaleihin (ulkomaalaisille opiskelijoille suunnatut kurssit). Näkövammaisten maahanmuuttajien käyttöön soveltuvaa materiaalia ei olemassakaan, materiaalin valmistus täysin opettajan harteilla." (Tornion kansalaisopisto)

"Nej, speciellt skulld behövas läromedel som tar upp lokala åländska samhällsfrågor och som av språksvårighetsvinkel är anpassat till läroböckerna i svenska." (Medborgarinstitutet i Mariehamn)

"Inte tillräcklig tillgång till passliga läroböcker, vi tvingas använda mycket kopierat material." (Evangeliska folkbögskolan i södra Finland, kansanopisto)

"Nej, det är ibland ett problem. Mera material behövs!" (Lärkkulla Folkakademi, kansanopisto)

”Ryhmän heterogeenisyydestä johtuen ei ole. Lisä- ja täydennysmateriaalia tarvitaan koko ajan lisää. Opettajien omalla materiaalintuotannolla suuri merkitys. Verkkoa käytetään opetuksessa myös.” (Otavan Opisto, kansanopisto)

”Ei ole. Materiaalia pyritään hankkimaan lisää ja pikkuhiljaa keräämään opettajien käyttöön kirjoja, DVD:tä ja muita tarvikkeita. Kustannuskysymys.” (Suomen Raamattuopisto, kansanopisto)

6.2.2 Täydennyskoulutukseen osallistuminen ja sen tarve

Kyselylomakkeessa oppilaitoksia pyydettiin kertomaan, osallistuivatko maahanmuuttajien opettajat täydennyskoulutukseen vuonna 2010, sekä arvioimaan, millaista täydennyskoulutusta tarvittaisiin tulevaisuudessa. Ensimmäiseen kysymykseen vastasi yhteensä 107 oppilaitosta, joista 56 prosentissa (N=60) opettajat osallistuivat täydennyskoulutukseen (ks. taulukko 15). Erityisesti kansanopistojen kohdalla osallistuminen oli aktiivista: 61 prosentissa (N=22) kyselyyn vastanneista kansanopistoista maahanmuuttajien opettajia osallistui täydennyskoulutukseen.

Taulukko 15. Maahanmuuttajien osallistuminen täydennyskoulutukseen eri oppilaitosmuotojen mukaan

	oppilaitokset, joissa maahanmuuttajien opettajia osallistui täydennyskoulutukseen (N)	N
kansalaisopistot	37	76
kansanopistot	22	24
kesäyliopistot	1	3
opintokeskukset	0	2
liikunnan koulutuskeskukset	0	2
yhteensä	60	107

Seuraavassa lainauksia opistojen vastauksista:

”Ja, varje år erbjuds våra timlärare någon fortbildning. Under den senaste tiden har också utbudet ökat markant.” (Vasa Arbis, kansalaisopisto)

”Kyllä. Opisto on järjestänyt että on osallistuttu myös muiden oppilaitosten järjestämiin koulutuksiin.” (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto)

”Linjan vastaavalla on opettajan pedagogiset opinnot ja hän on toiminut monikulttuurisessa opetustyössä vuodesta 1998 alkaen. Opettajista monilla on kokemusta monikulttuurisesta työympäristöstä ja opetustyöstä sellaisessa. Suomen opettaja on toiminut maahanmuuttajien opetustyös-

sä vuodesta 1999 ja ollut laatimassa yleisiä kielitestejä jo vuosia.” (Jamilahden kansanopisto)

”Ovat. Ja meitä kannustetaan osallistumaan koulutuksiin. Tämä on hyvä juttu, koska päälliköt näkevät kouluttautumisen tarpeelliseksi ja tukevat siihen osallistumista.” (Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, kansanopisto)

”Ovat, vähän. Monikulttuurisen peruskoululinjan vetäjä on osallistunut muutamiin koulutuksiin, muut opettajat eivät niinkään. Sisäistä koulutusta tulossa alkaen keväällä 2011. Sisäisen koulutuksen työvälineenä kahden vuoden ajan opetushallituksen rahoittama pedagoginen koulutusohjelma, jossa yhtenä koulutussuuntavaihtoehtona monikulttuurisuus. Monikulttuurisuus ja kielet ja kulttuuri -teemat ovat Koulutuskeskus Salpauksen vastuulla.” (Otavan opisto, kansanopisto)

”Eivät kauttamme, mutta tuntiopettajamme ovat täydentäneet omaa osaamistaan omien kanaviensa kautta.” (Mikkelin kesäyliopisto)

Yhteensä 90 oppilaitosta esitti erilaisia ajatuksia ja toiveita siitä, millaiselle täydennyskoulutukselle heidän maahanmuuttajien opettajilla olisi tarvetta. Vastauksissa toistuivat tietyt teemat, joita on alla ryhmitelty ja esitelty esimerkkien avulla.

Valtaosa oppilaitoksista toivoi täydennyskoulutusta kulttuurien väliseen kohtaamiseen. Vastaajat toivoivat koulutusta/aineistoa, joka helpottaisi monikulttuuristen ryhmien opettamista ja auttaisi ymmärtämään paremmin eri maista tulevia ihmisiä sekä näiden oppimistarpeita ja -valmiuksia:

”Perustaitoja mm. kulttuurien kohtaamisen teemojen käsittelemiseen varsinaisen opetusaineen obella.” (Puulan seutuopisto; Joutsa, Kangasniemi ja Toivakka; kansalaisopisto)

”Lisätietoa maahanmuuttajien kulttuurillisista erityispiirteistä, joiden käsittely oppitunnilla saattaisi loukata jotakuta.” (Siilinjärven-Maaninگان kansalaisopisto)

”Tietopakettia mm. kiintiöpakolaisten kulttuuritaustasta, jotta opettaja paremmin ymmärtää miksi opiskelijat käyttäytyvät tietyllä tavalla. Kursistusta tarvitsevat itse asiassa kaikki kiintiöpakolaisia ottavan kunnan kuntalaiset, mutta vähintään sellainen tulisi kehittää kaikille kunnan työntekijöille, ei pelkästään opettajille. Maahanmuuttajat näkyvät kunnan joka sektorilla ja tietoa ja taitoa heidän kohtaamiseen tarvitsee jokainen kunnan työntekijä.” (Tornion kansalaisopisto)

”Det som är svårast i kurserna i svenska är att 8 olika språk kan förekomma i en och samma kurs. Det är jobbigt för läraren att hantera situatio-

nen. Kännedom om andra kulturer, att bete sig så att inte människor blir sårade, psykologi vore inte så dumt. Att ha litet kunskap om andra språk är också viktigt.” (Malax-Korsnäs medborgarinstitut)

”Kulttuurien kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen, kun yhteinen kieli puuttuu. Miten saada maahanmuuttajat opettamaan valtaväestöä uudella paikkakunnalla?” (Mäntyharjun kansalaisopisto)

”(…) monikulttuuristen ryhmien ryhmäohjaustaidot (mahd. ristiriitojen ehkäisy).” (Ahjolan kansalaisopisto)

”Kulttuurien väliseen arjen elämän hallinnan tuntemiseen. Vieraan kulttuurin arki, perheen rooli ja perhesuhteet.” (Jyväskylän kristillinen opisto, kansanopisto)

”Eri kulttuurista tulevien kouluttamisen erityispiirteet.” (Opintokeskus Kansalaisfoorumi)

”Kulttuurien ymmärtämistä.” (Eerikkilän Urheiluopisto)

Monet vastaajat toivoivat uusia ja motivoivia opetusmenetelmäideoita sekä tietoa hyvistä käytänteistä:

”Ideoita erilaisten asioiden opettamisesta, kokemuksia hyvistä käytännöistä ja heterogeenisten ryhmien opettamisesta.” (Vakka-Suomen kansalaisopisto; Laitila, Uusikaupunki, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi, Vehmaa)

”Kanske fortbildning där man får nätverka, dela med sig av varandras erfarenheter som invandrarlärare, fortbildning som tar upp didaktik och ger tips om aktiviteter och övningar för olika temahelheter och strukturer. Även lärarutbyte så att man får t.ex. undervisa i en annan skola, auskultera på andra skolor, kunde vara nyttigt.” (Vasa Arbis, kansalaisopisto)

”Didaktista koulututusta ei ole ollut riittävästi Oulussa. Opistossa näkökulmana on aikuisten opettaminen, joten opetustoimen tarjoama koulutus ei ole soveltuvaa.” (Pohjola-opisto, kansanopisto)

”Opetusmenetelmällistä ja osaamisen arviointiin liittyvää.” (Kanneljärven Opisto, kansanopisto)

Täydennyskoulutusta kaivattiin ennen kaikkea S2/R2-opetukseen. Monet toivoivat erityisesti kielten arviointiin sekä opetusmenetelmiin liittyvää koulutusta. Useissa vastauksissa mainittiin myös erityishuomiota tarvitsevat maahanmuuttajaopiskelijat:

"Koulutuksen tarpeeseen liittyviä suunnitelmia on koottu opiston uuteen maahanmuuttajaohjelmaan. Suomen kielen opettajat tarvitsevat koulutusta omien opetuskäytäntöidensä päivittämiseen ja uudistamiseen sekä opettajat yleensä "asennekasvatusta" monikulttuurisessa oppilaitoksessa toimimiseen. Sama tarve myös asiakaspalveluhenkilöstöä." (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto)

"1. Suomen kielen, yhteiskunnan ja työelämän opetuksen kehittämisessä on aina mahdollisuus syventää valmiuksia 2. Maahanmuuttajien opetus pitäisi saada osaksi normaalia kaikkien aineiden opetusta, jolloin kaikki opettajat tarvitsisivat valmiuksia tukea maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistä opiskelua." (Kuopion kansalaisopisto)

"Kielten arviointiin liittyvää koulutusta. Luku- ja kirjoitustaidottomien opetukseen liittyvää lisäkoulutusta. Oppimisvaikeuksien todentamiseen liittyvää koulutusta. S2-opettajan pätevyyden hankkiminen." (Vanajaveden opisto, kansalaisopisto)

"Luku- ja kirjoitustaidottomien koulutus, Toiminnallinen kielikoulutus, Ammattisanastojen opetus." (Vantaan aikuisopisto, kansalaisopisto))

"Arviointiin liittyvää - luku- ja kirjoitustaidottomille - oppimisvaikeuksiin liittyvää." (Jamilahden kansanopisto)

"S2 Metodi- ja materiaalikoulutusta, monikulttuurisuustaitojen koulutus. Erityisopetuksen ja -ohjauksen taidot." (Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylähti, kansanopisto)

Muita useasti toistuneita koulutustarpeiden aiheita olivat muun muassa kotoutumiskoulutus ja uusi kotouttamislaki, opintojen ohjaus, hankeosaaminen sekä työturvallisuus. Täydennyskoulutusta kaivattiin myös sähköisten opetusvälineiden ja sosiaalisen median hyödyntämiseen, työelämäopetukseen sekä erityisohjaukseen ja -opetukseen.

Tampereen kesäyliopiston vastauksessa pohdittiin, miten maahanmuuttajakoulutus voisi kokonaisuudessaan vastata paremmin yhteiskunnallisiin haasteisiin:

"Enpä tiedä olisiko niinkään pula täydennyskoulutuksesta ja millaisesta sellaisesta. Enemmänkin ehkä opettajuudesta irtaantumista ja liikkumista toimijuuden ja välittäjän suuntaan, niin että maahanmuuttajien mahdollisuudet aktiiviseen kansalaisuuteen ja työllistymiseen lisääntyisivät."

Muutamat oppilaitokset halusivat lisäksi jakaa hyviä kokemuksia henkilökuntaansa osaamisesta:

”Tällä hetkellä opistossa on maahanmuuttajakoulutusta antamassa hyvin koulutettu, kielitaitoinen opettaja, joka on itsekin maahanmuuttaja!” (Jämsän työväenopisto; Jämsän kaupunki ja Kuhmoisten kunta)

”Opettaja on myös maahanmuuttaja ja hänellä on yliopistotason koulutus.” (Kalajoen kansalaisopisto)

6.3 Maahanmuuttajakoulutuksen tulevaisuus oppilaitoksissa

Oppilaitoksilta pyydettiin selvityksessä arviota siitä, miten oman oppilaitoksen maahanmuuttajakoulutuksen määrä ja sisällöt kehittyvät tulevaisuudessa. Lähestulkoon kaikki kyselyyn vastanneet oppilaitokset kommentoivat jollain tavalla oman maahanmuuttajakoulutuksensa tulevaisuutta.

Alle viidesosa vastanneista oppilaitoksista ilmoitti, ettei maahanmuuttajaopetuksen määrään juuri tule muutoksia lähitulevaisuudessa. Syiksi mainittiin muun muassa se, että kysyntä ja tarjonta ovat sopivassa suhteessa nykyisellään. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa maahanmuuttajakoulutuksen rajalliset resurssit sekä muiden alueella toimivien oppilaitosten täydentävä tai kilpaileva opetustarjonta. Seuraavassa joitakin poimintoja vastauksista:

”En uskoisi lisääntyvän, vaikka työperäistä maahanmuuttoa alueella jonkin verran on. Koulutusta vievä ehkä jatkossa enemmän työpaikeille, mutta siihen pienen opistomme henkilökunnan voimavarat eivät riitä.” (Auranlaakson kansalaisopisto; Aura, Marttila, Oripää ja Pöytyä)

”Pysyttelee melko samana. Koulutettavien tausta ehkä muuttuu monipuolisemmaksi, koska aiemmin he olivat pääasiassa venäläisiä, mutta heidän määränsä on vähenemässä.” (Keuruun kansalaisopisto; Keuruu, Multia, Petäjävesi)

”En tiedä. Ei ehkä kovin paljon laajene tästä, sillä Turun suomenkielinen työväenopisto perusti juuri Luuppi-nimisen yksikön. Ehkä heidän kanssaan ei kannata kilpailla.” (Auralan kansalaisopisto, Turku)

”Väestötappioalueella maahanmuuttajien määrä ei juuri lisäännä; koulutustarve ja -määrät pysyvät suunnilleen ennallaan.” (Kianta-Opisto, Suomussalmen kunta, kansanopisto)

”Se pysynee tulevaisuudessa nykytasolla tai kasvaa hieman. Tarvetta olisi kasvattaa, mutta taloudelliset mahdollisuudet rajalliset.” (Kymenlaakson opisto, kansanopisto)

Suurin osa oppilaitoksista kertoi, että maahanmuuttajakoulutuksen tarve kasvaa tulevaisuudessa – toisissa oppilaitoksissa vähemmän, toisissa enemmän. Keskeisimpänä syynä tähän on maahanmuuttajaväestön kasvu monilla paikkakunnilla. Monet oppilaitokset esittivät, että muutos näkyy opetuksen määrän kasvussa sekä opetustarjonnan monipuolistumisessa. Joissakin oppilaitoksissa koulutustarjontaa aiotaan lisätä, jos tarvetta siihen syntyy.

”Jatkossa Hausjärvellekin tulee lisää maahanmuuttajia ja heidän olemassaolonsa on paremmin huomioitava kursseilla.” (Hausjärven kansalaisopisto)

”Tarve lisääntyy, sillä työvoiman tarvetta on alueella. Vieremän kunnassa on asukaslukuun subteutettuna eniten maahanmuuttajia Ylä-Savossa. Sisällöt tulevat varmasti selkeästi tavoitteellisemmiksi.” (Vieremäen kansalaisopisto)

”Määrä kasvanut voimakkaasti viimeiset kolme vuotta, omaehtoisten S2-kurssien tuntimäärä nousi 200 tuntia v. 2011 (verrattuna vuoteen 2010), sisältöjä kehitetään myös koko ajan. Myynti- ja hankekoulutusta tullaan edelleen lisäämään.” (Espoon kaupungin työväenopisto)

”Maahanmuuttajaopetus tulee säilymään yhtenä opistomme pääpaino-alueista. Opiskelijamäärät pysynevät samoina. Räätilöityjen koulutuksen (mm. yksityisopetus) tarve on lisääntynyt erityisesti edistyneempien maahanmuuttajien osalta. Heidän tarpeisiinsa sopivaa koulutusta ei ole voitu aina aloittaa, koska osallistujamäärä on jäänyt liian vähäiseksi (alle 10). Yksityisopetuksen siirtyminen Skypeen on uusi asia, josta ei vielä ole opettajillamme kokemusta. Kursseilla oleville heikon kirjoitustaidon omaaville henkilöille pitäisi voida tarjota opetusta pienemmissä ryhmissä ja hitaammassa tempossa.” (Etelä-Karjalan kansalaisopisto)

”Alueella on sekä työperäistä maahanmuuttoa sekä poikkeuksellisen paljon avioliiton kautta tapahtuvaa maahanmuuttoa, lisäksi alueen oppilaitoksissa opiskelee ulkomaisia opiskelijoita joista suuri osa myös jää töihin Suomeen. Seuraamme alueen kehitystä ja tarpeita ja pyrimme vastaamaan koulutustarpeisiin joustavasti. Tärkeänä asiana pidämme myös sitä että maahanmuuttajat löytävät myös muut kuin juuri heille räätälöidyt koulutukset, näin syntyy tärkeitä sosiaalisia verkostoja ja integroituminen yhteiskuntaan on luontevaa. Tulevaisuudessa maahanmuuttajille suunnatun koulutuksen määrä pysyy vähintään entisellä tasolla, todennäköisesti jopa kasvaa; tilanteet voivat vaihdella nopeastikin. Alueella on paljon metallialan teollisuutta sekä turkistarhausta, jossa on maahanmuuttajataustaista työvoimaa, talouden tilanteen vaihtelut vaikuttavat suoraan työperäisten mamujen määrään alueella.” (Järvilakeuden kansalaisopisto)

*"Tornion kaupunki on sitoutunut ottamaan kiintiöpakolaisia myös kulu-
vana vuonna. Varsinaista kotoutumiskoulutusta on toistaiseksi järjestä-
nyt alueellamme Kemin lyseon lukio ja oma opinahjomme on profiloitu-
nut ns. rinnakkaiskoulutuksen järjestäjäksi opiskelijoille, jotka erityisistä
syistä (esim. vamma) eivät voi osallistua Kemin koulutukseen. Uskon,
että myös normaali maahanmuuttajakoulutus vakiintuu oppilaitokses-
samme lähivuosina. Lisäksi alueen oppilaitoksissa on yhä enemmän
englanninkielisiä koulutusohjelmia ja siten myös ulkomaalaisia opiske-
lijoita ja myös heille suunnattu suomen kielen opetus lisääntyy tulevai-
suudessa." (Tornion kansalaisopisto)*

*"Ne tulevat eriytymään hitaasti eteneviin ja normaalitempoisiin rinnak-
kaiskursseihin, luku- ja kirjoitustaidon opetusta, päiväopetusta kotona
oleville äideille, yhteistyön lisäämistä päiväkodin ja ala-asteen opetuksen
kanssa vanhemmille." (Kirkkonummen kansalaisopisto)*

*"Om det i framtiden kommer flyktingar till kommunen kommer vi med
största sannolikhet att vara engagerade. Men i övrigt är det fråga om
enstaka kurs/er i svenska/finska för personer med invandrarbakgrund.
Vi ordnar också i viss mån kurser på engelska." (Korsholms vuxen-
institut - Mustasaaren aikuisopisto, kansalaisopisto)*

*"Maahanmuuttajien opetus on yksi keskeinen opetusalue. Maahanmuut-
tajien opetuksen lisäksi on tärkeä kehittää kantaväestön ja maahan-
muuttajien yhteisiä opiskelumahdollisuuksia, jolloin heille syntyy luon-
tevia kohtaamismahdollisuuksia. Tärkeä on käydä läpi opistossa koko
prosessi tiedotuksesta ilmoittautumiseen, opetuksen tukijärjestelyihin ja
kurssipalautteen antamiseen asti maahanmuuttajien näkökulmasta." (Kuopion kansalaisopisto)*

*"Ännu idag är behovet mycket litet i Pedersöre. I början av år 2010 fanns
i Pedersöre 255 utlänningar bosatta i Pedersöre, varav 125 från Sverige,
övriga 130 (35 olika nationaliteter). Antalet har dock nästan dubblats
på bara några år (sedan 2007) och det stiger hela tiden. Med samma ök-
ningstakt under tre år till kommer behovet av integrationsutbildning att
vara beaktansvärt även i vår kommun." (Pedersöre medborgarinstitut,
Pedersöre)*

*"Genom att vi från hösten startar en språklinje för invandrare och övriga
intresserade." (Evangeliska folkbögskolan i södra Finland)*

*"Maahanmuuttajakoulutuksen tarve kasvaa; kurssitarjonta on räätälöi-
tävä sisällöltään sekä ajaltaan (kurssin pituus, aikataulut) siten, että se
sopii mahdollisimman monelle, myös esim. työssäkäyville tai ns. kotiäi-
deille." (Jamilahden kansanopisto)*

"Tarve kasvaa hiljalleen, ja samalla opistomme halu tarjota. Tähän mennessä maahanmuuttajien määrä alueellamme on ollut varsin pieni." (Karstulan Evankelinen Opisto, kansanopisto)

*"Määrä kasvaa tasaisesti, kysyntä on suurta. Olemme osallistuneet tiiviisti alan valtakunnalliseen opetussuunnitelmatyöhön. Kehitämme sisältöjä alueellisen tarpeen mukaan." (Pohjois-Karjalan opisto ja ammat-
tiopisto Niittylähti, kansanopisto)*

*"Riippuu maahanmuuttajatilanteen kehittymisestä ja erityisesti alueen kuntien tahtotilasta (myöntää kotikuntapaikkoja)." (Raudaskylän Kris-
tillinen Opisto; Ylivieska, Oulun eteläinen; kansanopisto)*

*"Nyligen startat en grundläggande (yrkesutbildningsförberedande) in-
vandrarlinje på prov och den kommer att utvecklas och fortsätta om ele-
ver finns." (Svenska Österbottens folkakademi/Närpes vuxeninstitut)*

*"Verkkovälitteisen suomen kielen opetuksen myötä osallistumismahdolli-
suudet eri puolilta Suomea ja myös ulkomailta paranevat. Mahdollisuus
opiskella kieltä verkon kautta jo ennen maahan tuloa on herättänyt kiin-
nostusta. Opiskelijamäärät verkkokursseilla ovat olleet kasvussa ja uu-
den tyyppistä kielikurssitoimintaa suunnitellaan jatkuvasti. Sosiaalisen
median suosio on jo näkynyt toiminnassa, joten palvelu jatkunee myös
sillä puolen." (Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto)*

*"Ehkä hieman nousevan. Muut toimijat alueella ovat kuitenkin vahvem-
pia, joten meidän roolimme jää vähäiseksi." (Kuopion kesäyliopisto)*

*"Todennäköisesti määrä lisääntyy. Sisällöissä pyritään suuntaamaan
opintoja niille maahanmuuttajille, jotka muutoin ovat vaarassa jäädä
opintojen ulkopuolelle sekä järjestöissä toimiville maahanmuuttajille."
(KSL-opintokeskus)*

*"Koulutusten määrä lisääntyy jonkin verran. Tulossa mahdollisesti kou-
lutuksia, joissa yhdistetään kielikoulutusta ja vapaaehtoistoimintaa."
(OK-opintokeskus)*

"Kasvava." (Eerikkilän Urbeiluopisto, liikunnan koulutuskeskus)

Monet oppilaitokset eivät nykyisillä resursseilla pysty järjestämään riittävästi maa-
hanmuuttajakoulutusta, vaikka tahtoa löytyisikin. Tulevaisuudessa koulutuksen
määrä ja sisällöt riippuvat monien oppilaitosten kohdalla rahoituksen laajuudesta
sekä henkilöstön osaamisesta ja/tai riittävydestä. Osa oppilaitoksista huomautti,
että maahanmuuttajia on toistaiseksi niin pieni määrä, ettei erillinen opetus ole
kannattavaa. Sen sijaan maahanmuuttajia rohkaistiin osallistumaan oppilaitosten
normaaliin kurssitarjontaan.

"Helsingin väestön maahanmuuttajaosuus nousee. Opistossa resurssit eivät anna myöden suomen kielen opetuksen lisäämiselle. Sen sijaan tavalliseen suomenkieliseen opetukseen osallistuvien määrä nousee." (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto)

"Pienellä toimijalla pienet resurssit. Kaikki ovat tervetulleita opiston normaaliin kurssitoimintaan." (Hyrynsalmen kansalaisopisto)

"Toivottavasti maahanmuuttajat löytävät samoille kursseille suomalaisten kanssa, se olisi parasta kotoutumista ja kotouttamista. Suomen kielen kurssien määrä voisi kansalaisopistossa lisääntyä, sillä tällä hetkellä on vain 2t/vko ja se on liian vähän. Muita suomen kursseja Iisalmessa ei ole." (Iisalmen kansalaisopisto)

"Tarvetta koulutuksiin on enemmän kuin pystymme tarjoamaan, määrä riippuu taloudellisesta resursoinnista, sisältöjä uudistetaan uuden kotoutumislain myötä." (Jyväskylän kansalaisopisto)

"Mikäli saamme bankerahoitusta määrä ja sisältö säilyvät vähintään ennallaan ja koulutusta voidaan jopa lisätä. Mikäli emme saa bankerahoitusta, opetustarjonta tulee supistumaan huomattavasti." (Porvoon kansalaisopisto)

"Iltakurssien kysyntä kasvaa, samoin työvoimapolitiittisen kotoutumiskoulutuksen määrä (kysyntää on jo nyt enemmän kuin mihin Elyn rahoitus riittää)." (Vanajaveden opisto, kansalaisopisto)

"Opiskelijamäärä on noussut koko ajan ja oma koulutuksemme on vakiinnuttanut paikkansa alueellamme. Tulevaisuudesta minun näkemykseni on, että maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä kasvaa. Samalla tarvitaan osaajia ja opettajia maahanmuuttajatyöhön. Samoin tarvitaan rahoituksen tuomaa turvaa." (Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto, kansanopisto)

"Otamme opiskelijoiksemme kaikki halukkaat, myös maahanmuuttajat samoin oikeuksin ja velvollisuuksin kuin suomalaisetkin. Arvelen kuitenkin ettei niitä kovin paljon tule." (Limingan kansanopisto)

6.4 Terveisiä, kommentteja

Kyselylomakkeen lopussa vapaan sivistystyön oppilaitoksille annettiin mahdollisuus esittää vapaasti maahanmuuttajakoulutuksen järjestämiseen liittyviä ehdotuksia, toiveita tai muita terveisiä. Vajaa puolet kyselyyn osallistuneista oppilaitoksista innostui jakamaan näkemyksiään ja visioitaan aiheesta.

Monet oppilaitokset toivoivat enemmän maahanmuuttajaopetukseen liittyvää koulutusta myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ja erityisesti haja-asutusalueille. Samoin koulutusten ja materiaalien sisällöissä tulisi huomioida paremmin alueelliset erot. Useissa vastauksissa esitettiin lisäksi huoli siitä, että pätevien ja/tai motivoituneiden maahanmuuttajien opettajien saaminen pienemmille tai syrjäisemmille paikkakunnille on työlästä ja toisinaan myös kallista.

”Koulutussisällöissä ja toteuttamistavoissa tulisi huomioida paremmin alueelliset ja paikalliset olosuhteet; pienten ja keskisuurten paikkakuntien olosuhteet poikkeavat Etelä-Suomen ja muiden suurten kasvukusten olosuhteista.” (Keski-Karjalan kansalaisopisto)

”Ammattitaitoisista koulutuksen saaneita maahanmuuttajien opettajia on saatavissa hyvin vähän haja-asutusalueilla kaikkiin oppilaitoksiin ja ainakin kansalaisopistoihin. Opettajia on pääsääntöisesti saatavissa vain maakuntakeskuksista, jos sieltäkään. Maakuntakeskuksista tulevien opettajien matka-kustannukset nousevat taas hyvin korkeiksi annettuihin oppitunteihin nähden. Lisäksi maahanmuuttajakoulutuksen tuntimäärät ovat kansalaisopistoissa niin vähäisiä, että maahanmuuttajien opettajat ovat useimmiten haja-asutusalueen kansalaisopistoissa sivutoimisia tuntiopettajia, joiden koulutustausta on myös vaihteleva. Nämä sivutoimiset opettajat eivät ole usein kiinnostuneet kouluttautumaan, koska tarjokkaita on vähän ja opetustyötä riittää muutenkin, eikä ”päteviä” maahanmuuttajaopettajia ei ole saatavissa kuin poikkeustapauksissa tilalle.” (Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto; Alajärvi, Soini ja Vimpeli)

”Kursseja myös Pohjois-Suomen alueelle!” (Raabe-opisto, kansalaisopisto)

”Koulutukset kattavasti koko Suomea ajatellen. Pitkät matkat vaikeuttavat koulutukseen osallistumista.” (Vieremän kansalaisopisto)

”Alueellista koulutusta.” (Etelä-Pohjanmaan opisto, kansanopisto)

”Olisi mukavaa, jos koulutusta järjestettäisiin muuallakin kuin Helsingissä ja etelässä. Luennot, tietoiskut, kulttuurikeitokset, verkostokokoukset, kaikki on tervetullutta. Miksei voisi vaikka olla vapaan sivistystyön järjestämä virkistyspäivä mamu-toimijoille?” (Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto, kansanopisto)

Pääkaupunkiseudulla puolestaan on ollut vastassa tarjonnan rajoittuneisuus kysyntään nähden:

”Poliitikkoja on valistettava siitä, että mamu-koulutusta on pääkaupunkiseudulla liian vähän kysyntään nähden. Kilpailutuksesta järjestämisoikeuksiin alan vakiintuneille julkisen valvonnan alaisille oppilaitoksille

(ei businessfirmoille!) Peruskouluun valmistavaa ja peruskouluopetusta nuorille aikuisille lisää!” (Helsingin aikuisopisto)

Useista vastauksista paistoi halu kasvattaa, vahvistaa ja kehittää vapaan sivistystyön oppilaitosten roolia maahanmuuttajakoulutuksessa. Oppilaitokset painottivat osaamistaan ja toivoivat, että heidän kokemustaan ja ammattitaitoaan hyödynnetäisiin enemmän maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa. Tähän kaivattiin myös lisää varoja.

”Kotoutumiskoulutus kansalaisopistojen perustehtäväksi.” (Jokihelmen opisto)

”Undervisningen är mycket viktig. Fria bildningens roll särskilt viktig när det gäller undervisning av invandrare som är i arbete eller moderskapslediga, eller av andra orsaker inte kan delta i arbetskraftsutbildning. Det finns förstås inget som säger att arbetskraftsutbildning inte kan ordnas inom den fria bildningen.” (Pedersöre medborgarinstitut)

”Vapaalla sivistystyöllä on todella hyvä rooli maahanmuuttajien kohtaamisessa ja kouluttamisessa.” (Pieksämäen seutuopisto, kansalaisopisto)

”Opistoille annettava mahdollisuus järjestää työvoimapolitiittista koulutusta sekä kouluikäisille suunnattua kotimaisten kielten opetusta Opettajille järjestettävä koulutusta, jossa huomioidaan aikuiset maahanmuuttajat.” (Pietarsaaren suomenkielinen työväenopisto)

”Valtion kannattaisi käyttää opistoja koulutusfoorumina ja kouluttaa muutama opettaja tähän tehtävään.” (Someron kansalaisopisto)

”Invandrarutbildningen inom den fria bildningen borde få en bättre struktur (tänker främst på kurser vid arbetar-, medborgar-, och vuxeninstitut) vad gäller målnivåer och antalet undervisningstimmar. En större medvetenhet bland invandrarlärarna borde finnas vad gäller nivåerna. Vill en studerande idag bygga på sina studier med olika kurser från olika institut, är timantalet väldigt varierande och nivåerna lite flytande. Vasa Arbis har t.ex. försökt bygga upp en struktur med minimipaket på 60 timmar per nivå för att ge ordenligt stora helheter som för studeranden vidare till ett mål att t.ex. avlägga allmän språkexamen i något av de inhemska språken.” (Vasa Arbis, kansalaisopisto)

”Taloudellisesti pitäisi paremmin tukea. Opintoseteliavustukset eivät vastaa millään tavalla kokonaismäärää, jolla koulutusta järjestetään. Maahanmuuttajakoulutuksessa vapaan sivistystyön prosenttiosuuden tulisi nousta nykyisestä 57%:stä ainakin 75%.” (Kymenlaakson Opisto, kansalaisopisto)

"Yhteistyö työvoimaministeriön ja opetusministeriön välillä on heikkoa. Esimerkiksi opetushallinnon alaista koulutusta voi tarjota vain rajallisesti työttömille maahanmuuttajille (Yli kotoutusajan asuneet maahanmuuttajat ovat eriarvoisessa asemassa)." (Pohjois-Karjalan opisto ja ammattiopisto Niittylähti, kansalaisopisto)

Vastausten välityksellä jaettiin maahanmuuttajakoulutukseen liittyviä uusia ideoita, kokemuksia ja hyviä käytänteitä. Jotkin oppilaitokset myös esittivät toiveita avusta ja tuesta, joita he kaipaisivat omaan opetukseensa.

"Hankasalmen ja Konneveden kunnat olivat mukana Ulkomailta osajaksi Keski-Suomeen -hankkeessa, jota hallinnoi Jyväskylän koulutuskuntayhtymään kuuluva Jyväskylän aikuisopisto. Projektin tavoitteena oli maahanmuuttajien palvelujärjestelmän maakunnallinen kehittäminen. Projektista on ilmestynyt 31.12.2010 raportti molempien kuntien osalta." (Hankasalmen kansalaisopisto; Hankasalmi ja Konnevesi)

"Olen kuullut erinomaista palautetta esim. draaman käyttämisestä maahanmuuttajakoulutuksessa. Opistomme käyttää draamaa mm. lasten kieltenopetuksessa (Lasten Suomi-kerhot Houtskarissa) ja tästä olemme saaneet erittäin hyvää palautetta. Ruotsinkielisten lasten subtautuminen suomen kieleen on parantunut sekä heidän rohkeutensa suomen kielen käyttämiseen on lisääntynyt." (Västabolands medborgarinstitut; Länsi-Turunmaa)

"Suunnittelemme kansalaisopistossa Avoimien ovien viikkoa maahanmuuttajille, jolloin he voisivat tutustua eri kursseihin ja kynnys osallistua itse madaltuisi. Iisalmen ongelmana on se, että toisaalta maahanmuuttajat haluaisivat erilaisia myös pelkästään heille suunnattuja kursseja (ATK), mutta lopulta kursseille ei riitä tarpeeksi osallistujia, koska maahanmuuttajamäärät eivät ole vielä niin isoja." (Iisalmen kansalaisopisto)

"KOL voisi järjestää vuosittain esim. maahanmuuttajakoulutuksen kehittämispäivät, joissa opistoilla olisi mahdollisuus verkottua ja vaihtaa hyviä käytäntöjä." (Espoon kaupungin työväenopisto)

"Haluamme järjestää eri ryhmille (esim. yritykset, elintarvikeliikkeet, virastot) koulutusta ennen maahanmuuttajien saapumista. Mistä löydämme maahanmuuttajia, jotka olisivat halukkaita tulemaan koulutamaan paikkakunnan väestöä? Onko olemassa kouluttajapankkia?" (Mäntyharjun kansalaisopisto)

"Nutukka-projektin kokemuksista voisi varmasti ammentaa hyviä käytäntöjä ja koulutusteemoja käyttöön ja jatkojalostukseen. Oman äidin kielen opetuksen järjestämiseen liittyviä asioita. Aikuisten maahan-

muuttajien perusopetuksen OPSin uudet sisällöt, koulutusta ja yhteistä pohdintaa, miten vastata käytännön tasolla. Yhteiset, yhteismitalliset raamit työlle. Kansalais-, avaintaitojen opettaminen, ei pelkästään kielitaito. Miten huomioidaan monikulttuurisuuden vuorovaikutteisuus, maahanmuuttajat kouluttavat kantasuomalaisia.” (Otavan opisto, kansanopisto)

Monet vastanneista toivoivat, että maahanmuuttajien rooli oppilaitoksissa ja yhteiskunnassa vahvistuisi ja vakiintuisi. Tätä edesauttaisi vastaajien mukaan erityisesti kantaväestön ja muuttajien suhteiden lujittaminen. Ratkaisueksiksi esitettiin esimerkiksi yhteisiä kursseja, joilla kantaväestö ja maahanmuuttajat opiskelisivat rinnakkain.

”Opistojen normaaleille kursseille osallistuminen olisi mitä parhainta kotiutumista paikkakunnalle; kontaktit muihin helpottuvat saman kiinnostuksen kohteen myötä ja kielitaitokin kohenee käytännön kautta.” (Tuusulan kansalaisopisto)

”Pyritään lisäämään kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteisiä kursseja, vastaavasta toiminnasta voisi koota kokemuksia eri puolilta Suomea ja kansainvälisestikin.” (Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto)

”Ideoita miten robkaista maahanmuuttajia mukaan opiston normaaleille kursseille ja opettajille valmiuksia tukea heidän oppimistaan osana opiskelijaryhmää. Maahanmuuttajien muistaminen ja ottaminen huomioon suunniteltaessa opiston tiedotusta, ilmoittautumisjärjestelmiä, asiakaspalvelua ja kaikkea toimintaa. Kyse ei ole pelkästään suomen kielen kurssien järjestämisestä vaan siitä, että opitaan toimimaan yhdessä eri maista tulleiden henkilöiden kanssa. On hyvä tuoda esille myös miten upeita opettajia olemme saaneet taitavista maahanmuuttajista, joilla on ainutlaatuista osaamista. Opettajakunnasta maahanmuuttajataustaisten opettajien määrä on kasvanut kaiken aikaa ja on laajentunut kielten opetuksesta eri aineisiin.” (Kuopion kansalaisopisto)

”De invandrare som finns med på våra kurser är vänliga, älskvärda och positiva. Ortens befolkning borde i större utsträckning ta kontakt med invandrarna och lära känna dem.” (Malax-Korsnäs medborgarinstitut)

”Raboitusta oppimisympäristöjen ja yhteistyön kehittämiseen muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä maahanmuuttajien yhteistoiminnan luomiseen kantaväestön kanssa.” (Jyväskylän kristillinen opisto, kansanopisto)

”Maahanmuuttajien koulutus on yksi osa, mutta ei sillä kaikkea ratkaista. Myös toiselta puolelta löytyy tekemistä eli työnantajia pitäisi rob-

kaista erilaisuuden johtamiseen/sietämiseen, jotta maahanmuuttajat työllistyisivät paremmin. Maahanmuuttajat voitaisiin paremmin nähdä myös maaseudun vahvuutena - siellä tarvitaan työvoimaa, siellä on helpompi päästä täysivaltaiseksi yhteisön jäseneksi. Pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajat asuvat ja toimivat omilla alueillaan ja ovat erillään kantaväestöstä. Ehkäpä todellinen Suomen kansainvälistyminen tapahtuukin jatkossa maaseutuvetoisesti?” (Tampereen kesäyliopisto)

Yllä käsiteltyjen vastausten lisäksi oppilaitokset esittivät monenlaisia muita tärkeitä kommentteja, ideoita ja kehittämis ehdotuksia, joista muutamia esimerkkejä seuraavassa:

”Olisi hyvä saada ennakotietoa tai ennusteita alueelle tulevista maahanmuuttajista jo hyvissä ajoin etukäteen. Määrä ja kansallisuus olisivat tarpeellista suunnittelun tueksi.” (Seinäjoen kansalaisopisto)

”Hoidan myös nuorisoasteen opintosihteerin tehtäviä, ja siksi olen huomannut, että: Ammatillisen perusopetuksen maahanmuuttajille/kostamuskansalaisille tehtävät kielitestit ovat liian vaikeita. Varsinkin venäläisillä pojilla on vaikeuksia päästä ammatillisen perusopetuksen ryhmiin mukaan.” (Kainuun ammattiopisto/ Kuhmon kansalaisopisto)

”Porvoon kaupunki ottaa vuosittain vastaan kiintiöpakolaisia. Näiden alkukotouttamiskoulutus tulisi saada vakaalle rahoituspohjalle, varsinkin luku- ja kirjoitustaidottomien ulkomaalaistaustaisten osalta. Monet joutuvat odottamaan jopa puoli vuotta työvoimapolitiittiseen koulutukseen pääsyä. Valtion kunnalle antama määräraha ei tähän riitä, vaan tarvitaan erillisrahoitusta.” (Porvoon kansalaisopisto)

”Järjestelmä on todella kirjava ja pelkkä koulutuksen järjestäminen ei riitä - tarvittaisiin vahvat tukijärjestelmät. Vastaanottokeskuksiin saapuvien osalta väliaikaisuus, jatkuvat muutokset jne. haikkaavat kohtuuttomasti koulutusta. Jatkuvuuteen tulisi kiinnittää huomiota.” (Kanneljärven Opisto, kansanopisto)

”Maahanmuuttajat eivät pysty itse kustantamaan opinnoistaan juuri mitään. Osa on saanut opiskella tällä vuoden kestäväällä opintolinjalla työttömyystuella (omaehtoinen työllistymistä edistävä opiskelu) ja joku on saanut opintotukea. Jotkut ovat välinputoajia ja jäävät ilman mitään tukea, jolloin opintosetelimme on ensiarvoisen tärkeitä. Kansanopistojen opintosetelisysteemiä kannattaisi kehittää, niin, että voisimme sen turvin ottaa jatkossakin maahanmuuttajia opiskelemaan. Kokemus on hyvä. Opiskelijat ovat motivoituneita, yleisen kielitestin keskitason läpäisivät kaikki viime vuonna osallistuneet ja saivat hyvät kielelliset valmiudet. Tämän tyyppisellä vuoden kestäväillä kurssilla maahanmuuttaja saa henkilökohtaista ohjausta pitkällä aikajaksolla opiskelupaikan löy-

tymisessä ja mahdollisten työpaikkojen selvittelyssä. Usein maahanmuuttaja kokee kulkevasa luukulta luukulle ilman, että kukaan tietää tai tuntee hänen kokonaiselämäntilannettaan.” (Suomen Raamattuopisto, kansanopisto)

”Tätä kyselyä ei ole tehty ajatellen opintokeskuksen oppilaitosmuotoa, joka on erilainen kuin kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen. Moniin kysymyksiin oli tästä syystä hankala vastata ja luvuissa yms. voi olla tulkinnanvaraa. Tämä on hyvä huomioda kun niitä tulkitaan.” (KSL-opintokeskus)

”Toisinaan tarvittaisiin asiantuntija-apua hakevaan toimintaan. Maahanmuuttajahankkeissa olisi hyvä olla enemmän toteuttamisaikaa. Rekrytointi on aikaa vievää ja se olisi hyvä saada näkyviin myös rahoitukseen.” (OK-opintokeskus)

”Järjestämme jatkossa mielellämme myös maahanmuuttajille vapaan sivistystyön kursseja.” (Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy, liikunnan koulutuskeskus)

Lähteet

- Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetussuunnitelmaksi. 2007. Opetushallitus. [Viitattu 7.2.2011] Saatavilla [www-muodossa: http://www.oph.fi/download/124652_koto_ops.pdf](http://www.oph.fi/download/124652_koto_ops.pdf)
- Kivisik, K., Mentula, H., Nissilä, L. (toim.). 2011. Opas aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat 2011:5. Tampereen yliopistopaino Oy.
- Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Kyllönen, T., Vehviläinen, E-M, Rynkänen, T. 2009. Kielikoulutus maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa. Tavoitteet, toteutus ja hallinnollinen yhteistyö. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus. [Viitattu 10.2.2011] Saatavilla [www-muodossa: http://www.solki.jyu.fi/julkaisee/maahanmuuttajienkielikoulutus.pdf](http://www.solki.jyu.fi/julkaisee/maahanmuuttajienkielikoulutus.pdf)
- Sisäasiainministeriön maahanmuutto-osaston asettamispäätös (SM021:00/2010) koskien Osallisena Suomessa -hanketta. 22.3.2010. [Viitattu 10.2.2011] Saatavilla [www-muodossa: http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/27d150a4527407ecc22577bb00447326/\\$file/osallisena-suomessa-asettamispaatos-22032010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/27d150a4527407ecc22577bb00447326/$file/osallisena-suomessa-asettamispaatos-22032010.pdf)
- Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kuusipalo, P., Silvennoinen, H., Vaahtera, K. 2007. Vapaan sivistystyön vaikuttavuus ja suuntaviivaopinnot. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 25. [Viitattu 8.2.2011] Saatavilla [www-muodossa http://www.edev.fi/img/portal/19/Julkaisu_nro_25.pdf](http://www.edev.fi/img/portal/19/Julkaisu_nro_25.pdf)
- Valtionosuusrahoitusta saaneet vapaan sivistystyön oppilaitokset. Yksikköhinnat vuodelle 2011. <http://www02.oph.fi/asiakkaat/rahoitus/yh11.html#lu>
- Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmistelu-ryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:12. [Viitattu 10.2.2011] Saatavilla [www-muodossa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr12.pdf?lang=](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr12.pdf?lang=)
- Vapaata sivistystyötä koskeva osio Opetushallituksen verkkosivuilla. [Viitattu 8.2.2011] http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo

Lisätietoa vapaan sivistystyön oppilaitoksista:

Kansalaisopistot:

- Kansalaisopistojen liitto KoL - Medborgarinstitutens förbund MiF ry:
www.ktol.fi

Kansanopistot:

- Suomen Kansanopistoyhdistys: <http://www.kansanopistot.fi/>

Kesäyliopistot:

- Suomen kesäyliopistot: <http://www.kesayliopistot.fi/>

Opintokeskukset:

- Opintokeskukset.fi: <http://www.opintokeskukset.fi/>

Liikunnan koulutuskeskukset:

- mm. Opintoluotsi.fi: <http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/Oppilaitokset/Hakutulosket.aspx?s=4f03a41d-bce0-4002-bf41-5d4d056d0eeb&l=fi>

Liite 1: Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010 -kyselylomake

Maahanmuuttajakoulutus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 2010 *Invandrarutbildning i läroanstalter för fritt bildningsarbete 2010*

Kysely on lähetetty kaikkiin vapaan sivistystyön oppilaitoksiin Suomessa. Jotta selvityksen avulla saataisiin mahdollisimman kattavasti tietoa maahanmuuttajien koulutuksesta, on tärkeää, että mahdollisimman monet vastaavat kyselyyn.

Enkäten has skickats till alla läroanstalter för fritt bildningsarbete i Finland. För att man med hjälp av utredningen ska få så omfattande uppgifter som möjligt om invandrarutbildning är det viktigt att så många som möjligt svarar på enkäten.

Ellet osaa vastata johonkin kysymykseen, siirry seuraavaan kysymykseen.
Om du inte kan svara på någon fråga, gå vidare till följande fråga.

Vastaajan tiedot *Svararens uppgifter*

1) Oppilaitoksen nimi ja toiminta-alue
Läroanstaltens namn och verksamhetsområde

2) Vastaajan nimi
Svararens namn

3) Vastaajan yhteystiedot (yhteystietoja käsitellään luottamuksellisesti)
Svararens kontaktuppgifter (kontaktuppgifter behandlas konfidentiellt)

4) Oppilaitoksen kaikki opetustunnit vuonna 2010
Alla undervisningstimmar i läroanstalten 2010

5) Oppilaitoksen päätoimiset opettajat vuonna 2010
Heltidsanställda lärare vid läroanstalten 2010

6) Oppilaitoksen tuntiopettajat vuonna 2010
Timlärare vid läroanstalten 2010

7) Oppilaitoksen koko opiskelijamäärä (kaikki opiskelijat yhteensä)
Antal studerande vid läroanstalten (det totala antalet studerande)

8) Kuinka suuri osa oppilaitoksenne opiskelijoista on maahanmuuttajia? (Vastaukseksi riittää arvio).
Hur stor del av de studerande vid Din läroanstalt är invandrare? (Det räcker med en uppskattning om uppgifterna inte har insamlats.)

Omaehtoinen koulutus 2010 ***Självständig utbildning 2010***

Omaehtoisella koulutuksella tarkoitetaan muuta maahanmuuttajille suunnattua koulutusta kuin työvoimapolitiittista koulutusta.

9) Järjestikö oppilaitoksenne maahanmuuttajille suunnattua omaehtoista koulutusta vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt självständig utbildning riktad till invandrare år 2010?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

10) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

11) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

12) Kurssien lukumäärä yhteensä
Antal kurser sammanlagt

13) Kurssien sisältö tai aihealueet mahdollisimman tarkasti
Kursinnehållen eller ämnena så exakt som möjligt

Muulla rahoituksella toteutettu koulutus 2010 ***Utbildning som genomförts med annan finansiering 2010***

14) Järjestikö oppilaitoksenne maahanmuuttajille työvoimapolitiittista koulutusta vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt arbetskraftspolitiska integrationsutbildning för invandrare 2010?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

15) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

16) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmar sammanlagt

17) Opiskelijatyöpäivät yhteensä
Elevarbetsdagar sammanlagt

18) Kurssien sisältö
Kursinnehållen

19) Järjestikö oppilaitoksenne kunnan rahoittamaa kotoutumiskoulutusta vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt kommunfinansierad integrationsutbildning 2010?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

20) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

21) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

22) Kurssien sisältö
Kursinnehållen

23) Järjestikö oppilaitoksenne koulutusta maahanmuuttajille tilaus- tai henkilöstökoulutuksena vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt utbildning riktad till invandrare som beställnings- eller personalutbildning 2010?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

24) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

25) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

26) Kurssien sisältö
Kursinnehållen

27) Järjestikö oppilaitoksenne projekti- ja hankerahoituksella maahanmuuttajille suunnattua koulutusta vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt projektfinansierad utbildning riktad till invandrare år 2010?

☐ Kyllä Ja ☐ Ei Nej

28) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

29) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

30) Kurssien sisältö
Kursinnehållen

31) Myönnettiinkö oppilaitoksellenne opintoseteliavustusta vuodelle 2010?
Beviljades Din läroanstalt studiesedelmedel år 2010

☐ Kyllä Ja ☐ Ei Nej

32) Myönsikö oppilaitoksenne opintoseteliavustusta maahanmuuttajaopiskelijoille 2010?
Beviljades Din läroanstalt studiesedelmedel för invandrarstuderande år 2010?

☐ Kyllä Ja (opiskelijoiden määrä/antal studerande)

☐ Ei Nej

Kielikoulutus

Språkutbildning

33) Mikäli oppilaitoksenne järjesti maahanmuuttajille suunnattua suomen tai ruotsin kielen koulutusta, mille kielitaitotasolle koulutus oli suunnattu? (Kurssien määrä tasoittain)

34) Om Din läroanstalt ordnade utbildning i finska eller svenska språket, riktad till invandrare, vilken nivå för språkkunskaper syftade utbildningen till? (Antal kurser enligt nivå)

35) Järjestikö oppilaitoksenne yleisiin kielitutkintoihin valmentavaa S2/R2-koulutusta vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt S2/R2-utbildning som förbereder den studerande för allmänna språkprov år 2010?

☐ Kyllä Ja ☐ Ei Nej

36) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

37) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

38) Järjestikö oppilaitoksenne yleisen kielitutkinnon (S2/R2) testejä vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt tester (S2/R2) inför allmänna språkprov år 2010?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

39) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

**Muu koulutus (esim. ammatillinen koulutus, perusopetus jne.)
*Annan utbildning (t.ex. yrkesutbildning, grundutbildning osv.) år 2010***

40) Järjestikö oppilaitoksenne jotain muuta koulutusta maahanmuuttajille vuonna 2010?
Ordnade Din läroanstalt någon annan utbildning för invandrare år 2010?(t.ex. yrkesutbildning, grundutbildning osv.)?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

41) Osallistuneet yhteensä
Antal deltagare sammanlagt

42) Opetustunnit yhteensä
Undervisningstimmarna sammanlagt

43) Kurssien sisältö
Kursinnehållen

**Maahanmuuttajaopiskelijat
*Invandrarstuderande***

44) Minkä kieliryhmien edustajia osallistui oppilaitoksenne maahanmuuttajille suunnattuun koulutukseen?
Vilka språkgrupper representerade de studerande som deltog i utbildningen riktad till invandrare vid Din läroanstalt?

☐ albania / *albanska* (opiskelijoiden määrä, jos tiedossa / *antal studerande om det är känt*)

☐ arabia / *arabiska*

☐ bengali / *bengali*

☐ bosnia / *bosniska*

- ☐ englanti / *engelska*
- ☐ hindi / *hindi*
- ☐ espanja / *spanska*
- ☐ hollanti / *nederländska*
- ☐ italia / *italienska*
- ☐ kiina / *kinesiska*
- ☐ kurdi / *kurdiska*
- ☐ portugali / *portugisiska*
- ☐ persia, farsi / *persiska, farsi*
- ☐ puola / *polska*
- ☐ ranska / *franska*
- ☐ romanian / *rumänska*
- ☐ saksa / *tyska*
- ☐ serbokroatia / *serbokroatiska*
- ☐ somali / *somaliska*
- ☐ tagalog, pilipino / *tagalog, filipino*
- ☐ thai / *thai*
- ☐ turkki / *turkiska*
- ☐ venäjä / *ryska*
- ☐ unkari / *ungerska*
- ☐ vietnam / *vietnamesiska*
- ☐ viro / *estniska*
- ☐ muu, mi(t)kä? / *andra, vad/vilka?*

**45) Millä kielillä oppilaitoksenne tiedottaa maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta?
 På vilka språk informerar Din läroanstalt om utbildning som riktar sig till invandrare?**

46) Osallistuiko maahanmuuttajia oppilaitoksenne normaaliin opetustarjontaan kuuluville kursseille?
Deltog invandrare i kurser som ingår i det normala utbudet av utbildning vid Din läroanstalt?

Vastaukseksi riittää karkea arvio, jos tietoa ei ole kerätty.
Det räcker med en grov uppskattning om uppgifterna inte har insamlats.

Muu opiskelu, yhteistyö ja tulevaisuus *Övriga studier, samarbete och framtid*

47) Tekeekö oppilaitoksenne paikallista/alueellista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa maahanmuuttajakoulutuksen järjestämisessä?
Samarbetar Din läroinrättning med lokala/regionala aktörer vid ordnandet av invandrarutbildning?

☐ Kyllä *Ja* ☐ Ei *Nej*

48) Yhteistyötahot
Samarbetsparter

49) Miten arvelet maahanmuuttajakoulutuksen määrän ja sisältöjen kehittyvän oppilaitoksessanne tulevaisuudessa?
På vilket sätt bedömer Du att invandrarutbildningens omfattning och innehåll vid Din läroanstalt kommer att utvecklas i framtiden?

50) Onko oppilaitoksenne opettajien käytössä riittävästi maahanmuuttajien opetukseen sopivaa materiaalia?
Har lärarna vid Din läroanstalt tillräcklig tillgång till material som lämpar sig för invandrarutbildning?

51) Ovatko oppilaitoksenne maahanmuuttajien opettajat osallistuneet täydennyskoulutukseen?
Har lärarna för invandrare vid Din läroanstalt deltagit i fortbildning?

52) Millaista täydennyskoulutusta oppilaitoksenne maahanmuuttajien opettajat tarvitsevat?
Vilken typ av fortbildning behöver lärarna för invandrare vid Din läroanstalt?

**53) Maahanmuuttajakoulutuksen järjestämiseen liittyviä ehdotuksia, toiveita tai muita terveisiä.
*Förslag, önskemål eller annan hälsning som hänför sig till ordnandet av invandradutbildning.***

**Kiitos osallistumisestasi!
*Tack för Ditt svar!***

Muistathan painaa lähetä-painiketta vastattuasi kyselyyn!

Lähetä

Liite 2: Kyselyn vastaanottaneet vapaan sivistystyön oppilaitokset

Kansalaisopistot

1. Ahjolan kansalaisopisto
2. Akaan opisto
3. Auralan kansalaisopisto
4. Auranlaakson kansalaisopisto
5. Autere opisto
6. Borgå medborgarinstitut
7. Espoon kaupungin työväenopisto
8. Etelä-Karjalan kansalaisopisto
9. Euran kansalaisopisto
10. Haminan kansalaisopisto
11. Hangon suomenkielinen kansalaisopisto
12. Hangö svenska medborgarinstitut
13. Hankasalmen kansalaisopisto
14. Harjulan kansalaisopisto
15. Hausjärven kansalaisopisto
16. Heinolan kansalaisopisto
17. Helsingfors stad svenska arbetarinstitutet
18. Helsingin aikuisopisto
19. Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
20. Hiiden Opisto
21. Huittisten seudun kansalaisopisto
22. Hyrynsalmen kansalaisopisto
23. Hyvinkään kansalaisopisto
24. Hämeenkyrön kansalaisopisto
25. Iin kansalaisopisto
26. Iisalmen kansalaisopisto
27. Iitin kansalaisopisto
28. Ikaalisten kansalaisopisto
29. Ilmajoki-opisto
30. Ilomantsin kansalaisopisto
31. Imatran työväenopisto
32. Inarin kansalaisopisto
33. Ingå medborgarinstitut
34. Itä-Hämeen opisto
35. Jakobstads svenska arbetarinstitut
36. Jalasjärven kansalaisopisto
37. Joensuun seudun kansalaisopisto
38. Jokelan kansalaisopisto
39. Jokihelmen opisto
40. Jokilatvan Opisto
41. Jokiläänin kansalaisopisto
42. Juuan kansalaisopisto
43. Jyväskylän kansalaisopisto
44. Jyväskylän kansalaisopisto
45. Jämsän työväenopisto
46. Järvenpään opisto
47. Järvilakeuden kansalaisopisto
48. Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto
49. Kaakon kansalaisopisto
50. Kaarinan-Piikkiön kansalaisopisto
51. Kainulan kansalaisopisto
52. Kalajoen kansalaisopisto
53. Kalliolan kansalaisopisto
54. Kangasala-Opisto
55. Kannuksen kansalaisopisto
56. Kansalaisopisto Jukola
57. Karkkilan työväenopisto
58. Karstulan kansalaisopisto
59. Kaskikuusen kansalaisopisto
60. Kaskisten kansalaisopisto - Kaskö medborgarinstitut
61. Kauhajoen kansalaisopisto
62. Kaukametsän opisto
63. Kauniaisten kaupungin kansalaisopisto
64. Kemijärven kansalaisopisto
65. Kemin kansalaisopisto
66. Kemin työväenopisto
67. Kempeleen kansalaisopisto
68. Keravan opisto
69. Keski-Karjalan kansalaisopisto
70. Keuruun kansalaisopisto
71. Kianta-opisto
72. Kiiminkijoen opisto
73. Kimitoöns vuxeninstitut
74. Kirkkonummen kansalaisopisto
75. Kiuruveden kansalaisopisto

76. Kivalojen seutuopisto
77. Koillis-Savon kansalaisopisto
78. Kokemäen kansalaisopisto
79. Kokkolan seudun opisto -
Karlebynejdens institut
80. Kolarin kansalaisopisto
81. Korsholms medborgarinstitut
82. Kotkan opisto
83. Kouvolan kansalaisopisto
84. Kristinestads medborgarinstitut
85. Kronoby medborgarinstitut
86. Kuhmon kansalaisopisto
87. Kuopion kansalaisopisto
88. Kurikan kansalaisopisto
89. Kuusamo-opiston kansalaisopisto
90. Kymenlaakson opisto
91. Kyrönmaan opisto
92. Kyröskosken kansalaisopisto
93. Lakeuden kansalaisopisto
94. Lakeudenportin kansalaisopisto
95. Lapuan kansalaisopisto
96. Laukaan kansalaisopisto
97. Lempäälä-opisto
98. Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto
99. Lieksan kansalaisopisto
100. Lievestuoreen kansalaisopisto
101. Linnalan opisto
102. Loimaan työväenopisto
103. Lopen opisto
104. Lovisa svenska medborgarinstitut
105. Malax-Korsnäs medborgarinstitut
106. Medborgarinstitutet i Mariehamn
107. Medborgarinstitutet Raseborg
108. Merikarvian kansalaisopisto
109. Meän opisto
110. Mikkelin kansalaisopisto
111. Muonion kansalaisopisto
112. Mäntsälän kansalaisopisto
113. Mäntyharjun kansalaisopisto
114. Naantalin opisto
115. Nokian työväenopisto
116. Nykarleby arbetarinstitut
117. Närpes medborgarinstitut
118. Oriveden seudun kansalaisopisto
119. Otsolan kansalaisopisto
120. Oulujoki-opisto
121. Oulujärven kansalaisopisto
122. Oulun kansalaisopisto
123. Oulunsalon kansalaisopisto
124. Oulu-opisto
125. Paimion opisto
126. Paltamon kansalaisopisto
127. Saariston kansalaisopisto
128. Pedersöre medborgarinstitut
129. Perhönjokilaakson kansalaisopis-
to
130. Petäjä-opisto
131. Pieksämäen seudun aikuisopisto
132. Pielaveden-Keiteleen kansalais-
opisto
133. Pietarsaaren suomenkielinen
työväenopisto
134. Pirkkalan kansalaisopisto
135. Porin seudun kansalaisopisto
136. Porvoon kansalaisopisto
137. Posion kansalaisopisto
138. Pudasjärven kansalaisopisto
139. Puolangan kansalaisopisto
140. Puruvesi-opisto
141. Puulan seutuopisto
142. Pyhäjärvisseudun aikuisopisto
143. Pälkäneen seudun kansalaisopis-
to
144. Raahen työväenopisto (Raah-
opisto)
145. Raison työväenopisto
146. RaJuPuSu-opisto
147. Ranuan kansalaisopisto
148. Rauman kansalaisopisto
149. Rautjärven kansalaisopisto
150. Revontuli-opisto
151. Riihimäen kansalaisopisto
152. Rovaniemen kansalaisopisto
153. Rovaniemen kaupungin kansa-
laisopisto
154. Ruokolahden kansalaisopisto
155. Ruoveden opisto
156. Ruukin kansalaisopisto
157. Saarijärven kansalaisopisto
158. Sallan kansalaisopisto
159. Salon kansalaisopisto
160. Sastamalan opisto

161. Savitaipaleen kansalaisopisto
162. Seinäjoen kansalaisopisto
163. Sibbo medborgarinstitut - Sipoon kansalaisopisto
164. Siilinjärven-Maaningan kansalaisopisto
165. Sisä-Savon kansalaisopisto
166. Soisalo-opisto
167. Someron kansalaisopisto
168. Sonkajärven kansalaisopisto
169. Sotkamon kansalaisopisto
170. Suomenselän kansalaisopisto
171. Taivalkosken kansalaisopisto
172. Tampereen työväenopisto
173. Teuvan kansalaisopisto
174. Tohmajärven kansalaisopisto
175. Toimelan vapaaopisto
176. Tornion kansalaisopisto
177. Toukolan kansalaisopisto
178. Turun suomenkielinen työväenopisto
179. Tuusulan kansalaisopisto
180. Utsjoen kansalaisopisto
181. Vaasan työväenopisto
182. Wahren-opisto
183. Vakka-Suomen kansalaisopisto
184. Valkeakosken työväenopisto
185. Valkon kansalaisopisto
186. Vanajaveden opisto
187. Vantaan aikuisopisto
188. Vasa arbetarinstitut
189. Wellamo-opisto
190. Vieremän kansalaisopisto
191. Viitaseudun opisto
192. Virtain kansalaisopisto
193. Västabolands medborgarinstitut
194. Vörå-Oravais-Maxmo medborgarinstitut
195. Ylivieskan kansalaisopisto
196. Ylä-Karjalan kansalaisopisto
197. Ylöjärven työväenopisto
198. Åbo svenska arbetarinstitut
199. Äänekosken kansalaisopisto

Kansanopistot

1. Agricola-opisto
(Koulutuskeskus Agricola)
2. Aktiivi-instituutti
3. Alkio-opisto
4. Borgå folkakademi
5. Etelä-Pohjanmaan Opisto
6. Eurajoen kristillinen opisto
7. Evangeliska folkhögskolan i södra Finland
8. Evangeliska folkhögskolan i Österbotten
9. Folkhögskolan Axxell
10. Fria kristliga folkhögskolan
11. Haapaveden Opisto
12. Helsingin Evankelinen Opisto
13. Helsingin kristillinen opisto
14. Houtskärs kyrkliga folkhögskola
15. Iso Kirja -opisto
16. Itä-Hämeen opisto
17. Itä-Karjalan Kansanopisto
18. Jaakkiman kristillinen opisto
19. Jamilahden kansanopisto
20. Joutsenon Opisto
21. Jyväskylän kristillinen opisto
22. Jämsän Kristillinen Kansanopisto
23. Kainuun Opisto
24. Kalajoen Kristillinen Opisto
25. Kankaanpään opisto
26. Kanneljärven Opisto
27. Kansanlähetysoipisto
28. Karkun evankelinen opisto
29. Karstulan Evankelinen Opisto
30. Kauhajoen evankelinen opisto
31. Kaustisen Evankelinen Kansanopisto
32. Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto
33. Keski-Suomen Opisto
34. Kiljavan opisto
35. Kiteen Evankelinen Kansanopisto
36. Kristliga folkhögskolan i Nykarleby
37. Kronoby folkhögskola
38. Kuurojen kansanopisto
39. Kuusamon Kansanopisto

40. KVS-instituutti (Oriveden opisto)
41. Kymenlaakson Opisto
42. Lahden kansanopisto
43. Lapuan kristillinen opisto
44. Lehtimäen opisto
45. Lieksan kristillinen opisto
46. Limingan Kansanopisto
47. Loimaan evankelinen kansanopisto
48. Luther-opisto (Seurakuntaopisto)
49. Länsi-Suomen opisto
50. Lärkkulla-stiftelsens folkakademi
51. Metallityöväen Murikka-opisto
52. Muurlan Opisto
53. Norrvalla folkhögskola
54. Otavan Opisto
55. Paasikivi-opisto
56. Partaharjun Opisto
57. Pekka Halosen akatemia
58. Perheniemen evankelinen opisto
59. Peräpohjolan Opisto
60. Pohjantähti-opisto
61. Pohjois-Karjalan ammattiopisto
62. Pohjois-Savon kansanopisto
63. Pohjola-opisto
64. Portaanpään kristillinen opisto
65. Päivölän Kansanopisto
66. Ranuan kristillinen kansanopisto
67. Raseborg-opisto
68. Raudaskylän Kristillinen Opisto
69. Reisjärven kristillinen opisto
70. Rovala-Opisto
71. Savonlinnan kristillinen opisto
72. Siikaranta-opisto
73. Suomen Nuoriso-opisto
74. Suomen Raamattuopisto
75. Suomen teologinen opisto
76. Svenska Österbottens folkakademi
77. Turun kristillinen opisto
78. Työväen Akatemia
79. Valamon kansanopisto
80. Valkealan kristillinen kansanopisto
81. Varsinais-Suomen Kansanopisto
82. Voionmaan opisto
83. Västra Nylands folkhögskola
84. Ylitornion kristillinen opisto
85. Ålands Folkhögskola

Kesäyliopistot

1. Etelä-Karjalan kesäyliopisto
2. Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto
3. Hangö sommaruniversitet
4. Helsingin seudun kesäyliopisto
5. Hämeen kesäyliopisto
6. Jyväskylän kesäyliopisto
7. Kainuun kesäyliopisto
8. Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto
9. Kuopion kesäyliopisto
10. Kymenlaakson kesäyliopisto
11. Lapin Kesäyliopisto
12. Länsi-Suomen kesäyliopisto
13. Mikkelin kesäyliopisto
14. Pohjois-Karjalan kesäyliopisto
15. Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto
16. Päijät-Hämeen kesäyliopisto
17. Savonlinnan kesäyliopisto
18. Tampereen Kesäyliopisto
19. Turun kesäyliopisto
20. Vaasan kesäyliopisto - Vasa sommaruniversitet
21. Öppna Högskolan/ Högskolan på Åland

Opintokeskukset:

1. Demokraattinen Sivistysliitto
2. KANSIO
3. Kirkkopalvelujen Opintokeskus
4. KSL-Opintokeskus
5. OK-Opintokeskus
6. Opintokeskus Kansalaisfoorumi
7. MSL-Opintokeskus
8. Svenska Studiecentralen (SSC)
9. TJS Opintokeskus
10. Työväen Sivistysliitto TSL
11. Vihreä Sivistys- ja Opintokeskus ViSiO

Liikunnan koulutuskeskukset

1. Kisakallion urheiluopisto
2. Kuortaneen urheiluopisto
3. Eerikkilän urheiluopisto
4. Lapin urheiluopisto
5. Solvalla idrottsinstitut
6. Suomen urheiluopisto
7. Tanhuvaaran urheiluopisto
8. Urheiluopisto Kisakeskus
9. Liikuntakeskus Pajulahti
10. Varalan urheiluopisto
11. Vuokatin urheiluopisto

**Liite 3: Kyselyyn vastanneet vapaan sivistystyön oppilaitokset*
ja näiden toiminta-alueet**

	Omaehtoinen koulutus	Työvoimapolitiittinen koulutus	Kunnan rahoittama kotoutumiskoulutus	Tilaus- tai henkilöstökoulutus	Projekti- ja hankerahoitus	Opintotietoliavustus maahanmuuttajaoiskeli-joille	Yleisiin kielitutkintoihin valmistava S2/R2-koulutus	Yleisen kielitutkimon (S2/R2) testit
Kansalaisopistot								
Ahjoian kansalaisopisto Tampere	x					x		
Auralan kansalaisopisto Turku	x							
Auranlaakson kansalaisopisto Aura, Marttila, Oripää, Pöytyä.	x					x		
Borgå medborgarinstitut / Borgå stad								
Espoon kaupungin työväenopisto, Espoo	x	x	x	x	x	x	x	x
Etelä-Karjalan kansalaisopisto	x	x				x		
Haminan kansalaisopisto Hamina, Miehikkälä ja Virolahti	x							x
Hankasalmen kansalaisopisto Hankasalmi ja Konnevesi								
Hariulan kansalaisopisto	x			x		x		

Pieksämäen seutuopisto, Pieksämäki	X							X	X	X
Pietarsaaren suomenkielinen työväenopisto, Pietarsaari	X				X			X		
Porvoon kansalaisopisto Porvoo, Askola	X						X	X		
Posion kansalaisopisto, Posion kunta								X		
Puulan seutuopisto Joutsa, Kangasniemi ja Toivakka	X									
Pyhäjärvisuudun aikuisopisto Säkylä ja Köyliö										
Pälkäneen seudun kansalaisopisto Pälkäne										
Raahe-opisto	X					X		X		
Riihimäen kansalaisopisto	X						X	X		
Ruoveden Opisto							X		X	
Seinäjoen kansalaisopisto Seinäjoen kaupunki	X							X	X	X
Siilinjärven-Maaningan kansalaisopisto	X							X	X	
Sipoon kansalaisopisto-Sibbo medborgarinstitut	X									
Someron kansalaisopisto Somero + Koski TL			X							
Sotkamon kansalaisopisto								X		

Taivalkosken kansalaisopisto	x								x			
Tampereen työväenopisto, Tampere	x				x				x			
Tornion kansalaisopisto Kansalaisvalmiuksien (sis. liikunnan), kielten, kädentaitoaineiden, musiikin ja taideaineiden opetus sekä tilauskurssitoiminta oman kunnan alueella	x		x				x					
Tuusulan kansalaisopisto, Tuusulan kunta	x											
Utsjoen kansalaisopisto, Utsjoen kunta	x											
Wahren-opisto Forssa ja Tammela	x								x			x
Vakka-Suomen kansalaisopisto Vakka-Suomen seutukunta (Laitila, Uusikaupunki, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi, Vehmaa)	x								x			x
Valkeakoski-opisto Valkeakoski, Etelä-Pirkanmaa	x						x					x
Vanajaveden Opisto, Hattula, Hämeenlinna, Janakkala	x		x						x			
Vantaan aikuisopisto, Vantaa	x		x							x		x
Vasa Arbetarinstitut (Vasa Arbis), Vasa stad	x						x				x	x

Jaakkiman kristillinen opisto	x																
Jamilahden kansanopisto, Hamina	x	x														x	
Joutsenon Opisto, sijainti Etelä-Karjala, toiminta-alueena koko Suomi	x															x	
Jyväskylän kristillinen opisto, Keski-Suomen maakunta	x																
Kanneljärven Opisto, Länsi-Uusimaa, Varsinais-Suomi, Keski-Suomi ja Helsinki	x	x														x	
Karkun evankelinen opisto, kansanopisto Suomi																	
Karstulan Evankelinen Opisto		x															
Keski-Pohjanmaan Kulttuuriopisto Toiminta-alue Pohjanmaa ja koko Suomi	x															x	
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Tuusula, Pekka Halosen akatemia																	
Kirkkopalvelut ry / Koulutuskeskus Agricola																	
Kronoby folkhögskola	x															x	
Kymenlaakson Opisto kansalaisopisto, Kouvolan kaupunki Kansanopisto (*Huom! vastaukset koskevat kansanopistolinjaa*)	x															x	

KSL-opintokeskus valtakunnallinen oppilaitos	x							x		
OK-opintokeskus, valtakunnallinen aikuisoppilaitos ja koulutuksen järjestäjä 67 valtakunnalliselle kansalaisjärjestölle	x						x	x		
Liikunnan koulutuskeskukset										
Eerikkilän Urheiluopisto										
Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy										

* Lisäksi Kannuksen kansalaisopisto, Toimelan opisto (kansalaisopisto), Merikarvian kansalaisopisto ja Suomen Nuoriso-opisto ilmoittivat sähköpostitse, ettei heillä ollut maahanmuuttajakoulutusta tarjolla vuonna 2010. Näitä vastauksia ei ole huomioitu raportissa.

Verkkojulkaisu
ISBN 978-952-13-4785-6
ISSN 1798-8926

Yhteistyössä:

KANSALAI SOPISTOJEN LIITTO KoL
MEDBORGARINSTITUTENS FÖRBUND AMF ry

Opetushallitus
www.oph.fi/julkaisut